

دولت

№ 18

1908

۱۹۰۸ = نومبر ۱۸

اورنجورغده اون بیتس گونده بر حقیقان ادبی
فنی و سیاسی مجموعه در

محرری: رضا الدین به فخر الدین
ناشر لری: محمد ساگر و محمد زاکر اصفیاء

«شورا»

مجموعه‌نك بابلرى اوشبو ترتيبده بولنور:

- ۱) مشهور آدملىر والوغ حادثه‌لر. بوبابده ايسكى ويگىلردن بىر بيوك آدمنىڭ ترجمه‌ خالى درج اولنور، پادشاهلردن بحث ايدىلىگى وقت ممالكتلرنيڭ نىسقه‌چه جغرافيه تارىخى سويله‌نور.
- ۲) مقاله‌لر. بو بابده ادبى، تارىخى، اجتماعى مقاله‌لر بولنور.
- ۳) تربيه و تعليم. بو بابده حفظ صحت، تدبير منزل تعليم، مکتب و مدرسه، شاگرد هم معلملرگه دائر بندلر يازلنور.
- ۴) كشفيات و اختراعات.
- ۵) متنوعه. مملكت ايچنده و طشندە اولان هر تورلى خبر و معلومات يازلنور.
- ۶) تقرير و انتقاد. يڭى چيقيش اثرلر (كتاب، رساله و غزته هم ژورناللر) حقندە معلومات و بيريلىور.
- ۷) اجمال سياسى. روسيه‌نىڭ ايچنده و طشندە اولان ايكى هفته‌لك سياسى حاللر نىسقه‌لىق ايله بيان ايدلنور.
- ۸) مراسله و مخابره. سؤال و جوابلر و هر تورلى مکتوبلر يازلنور.
- ۹) حكايات. اشعار. لطائف و مقاللر.

ناشرلرى: محمدشاكر و محمد ذاکر رامبيفلر. محررى: رضا الدين بن فخرالدين

ابونه‌ بدلى: يىللىق دورت روبله - ۶ آيلىق ۲ روبله ۲۰ كاپك.
«وقت» ايله بىرگه آلوجيلرغە يىللىق بدلى ۳ روبله، ۶ آيلىق ۱ روبله ۸۰ كاپك
ممالك عثمانيه‌ده و سائر ممالكتلرده:
سنه‌لك بدلى - ۱۵، يارم سنه‌لك ۱۰ فرانك در.

Оренбургъ, редакция «Ш У Р О»
Orenbourg. Russie Rédaction «Chouro».

ادرس:

شورا

آبونه بىلى : سنەك : ۴، آلتى آيلىق ۲ روبلە ♦ ۲ كاپك.
« وقت » بىرلن بىرگە آلوچىلارغە :
سنەك ۷، آلتى آيلىق ۳ روبلە ♦ ۸ كاپك در .

آدرس :

Редакция «ШУРО» Оренбургъ ————— Rédaction du «Chouro» Orenbg. our

نومر ۸

اورنبورغده اون بيش كونده بر چققان علمى وادبى مجموعهدر .

مقاله لر

آمرىقا فكرلىرى

وقت

.....

نه وقت سبوزومز بوغالسە ، شونده
طبيعى « وقت » هم بوغالور . اوشبونك ايچون
بوقلاب طورديغمز ده كوبىمى آزىمى بوقلابديغمز
دىن خبرمز اولماز . آدم اوغلى حادثه لرنىڭ
اوتوب طورويپنه دقت ايتماز اولسه وقت طو
قتار . اولم وقتى بعينه اويقو وقتى كېسىد
(انسان اويقو حالنده وقت اوتديكنى بېلماز
ايسە اولم حالنده هم بېلماز دېكدر) .
اگرده بر كېمسه گە : « اولدېككڭ صوڭ
مېلباردلر ايله بېلار شعورمز ، حسسئز ادرا
كسز ياطورسون » دېبولور اولسه كوڭلى
نارغوب مضطرب اولور ، تاسف ايلر ، لکن
اولديكى صوڭ شعورى بتدىكى ايچون آنك
فاشنده مېلبارد بېلنگك فرق دېقەدن برفرقى ده
بوقدر . زېرا آنك فاشنده « وقت » بوقدر .
دنياده بتون همى بر كوندن عبارت
اولان حيوانلر بار . شول كون باشنده دنياغە
كلوب صېلىق ، يېكىنك ، قارتاق دورلرېنى تاما

اوزى يوق ، اما اوزى بېك بهالى برشى
« وقت » در . « وقت » حوادئنگ اوتوب طور
مقنن عبارت اولور .

« ساعت » دېدېكمز نرسە كېسە ، كە اولان
ساعت يوروندن بېلنور ، اما « كون » دېد
يكمز ، اوز كوچارنده بىرنگ ابلانوب قوبيا
شغە قارشو طوروى اولور .

« وقت » نك بزم حياتمز وافكارمز ايچون
بېوك اثرى و بېوك اهميتى واردر . بونك
باشى يوق ، آخرى اولورغە ده مېكن دگل .
بىر خاطر مز گە اوتكان وقت ايله كېلچكنى فكرلر
ايسە كده بولندېغمز دېقە گە كوب التفاتمز
اولماز .

بوندىن صوڭ برفاچ بېڭ ساعتى اوبون، كولكو، بالقاولق وبولدى طورغان فرضلر ايله تلف اولور. ايشتنه عزيز وقت شويلا معناسز بيرگه ضايح اولوب طورديغى حالده، كوب كيمسeler عمرلرينى كهرر ايچون چارهلر ايزلرگه مجبور اولورلر.

هر شهرده وهر فريده «وقت» نڭ پك قيمتلى ايدىكى بيلدروب طورر ايچون الوغ الوغ تمثاللر قوبارغه تېوشلى، آنا آنالر بالارينه اوشبو تمثاللرني كوستروب «وقت» نڭ اهميتلى ايدىكى قان وتنلر ينه آرالاشدروب اوسدررگه، دېن عالملى ده اوشبو تمثاللر نڭ پائينه باصوب «وقت» نڭ نهايت درجه ده شرفلى وعزتلى ايدىكى حقنده اثرلى وعظلم سو يلاب طوررغه تېوشلى.

بر ساعت اوتمك، اختيار كده اولان نڭ ضايح اولدى ديمكدر. حالبوكه شول فرصت ايچنده بر نورلى فائدهلى اش اشلرگه اختيار نڭ وار ايدى.

عجبدركه، آدم اوغلى بو كونگه قدر «وقت» نى نېچوك اوتكاردم؟ ديهه اوز اوزينى حساب ايدمك بردد «وقت» نى نېچوك اوتكاريم؟ ديهه بورمكده در.

كچن بيل نه ايشلادك؟ كچن «وقت» نڭ نه كى فائده كوردك؟ كچنه نه قىلدك؟ بو كون نه قىلمقده سن؟ عقلنگ كوبدر، بونلر طوغروسنده فكر ايت!

اوگز اوزينگ وقتنى اصلا تلى ايتماز. اوگز سبدرمك وبوننگ سببندى انسانلرغه فائده ويرمك (ايتى وخدمتى ايله) ايچون ياراتلمشدر. ايشتنه شونڭ ايچون جبيع وقتنى يا خدمت ايله يا سبدرمك ايچون آشامق

اوزدروب دنيا دن كوچه لر. بو بر كون، بونلر ايچون آدمبلرگه اولان بوز بيل عمر كېددر. بونلر نڭ هر دقيقه لرى بزم بيللرم قدر اوزون حساب ايدلنه در. اما محيط دڭيزى اوطرا اولرنه بيلكلر ايله باشامكده اولان باقه لرغه كوره بزم بيللر مز، آنلر نڭ ساعتلى قدر اولسون بوقدر «وقت» عجيب بر شيددر، اما آنڭ بو لنولرى اوزندن بيلگراك عجيبدر. آدملر سا. عتلر ياصبلر، بو ساعتلر دقيقه لرنى دگل حنى ثابته لرنى واق كېسا كلرگه بوللر. حالبوكه نور بر ثابته ده بر تيره سندن بدى مرتبه آيلا نوب چيقادر.

بز «وقت» نى بيللرغه بولمىز، قوباش تيره سندن اوشبو كوچك بزم نڭ بر مرتبه آيلانوب چيقوى «بيل» اولوب اوشبو مدنك ايسه بر اوز كوچارنده ۳۶۵ مرتبه آبلاندر. قوباش تيره سندن وغير مناهى اولان فسادن آيلانمكده اولان بونگ تون طرفنده اولان كوچرى نوگراك روشده اوزينه بر خصوصى صورت ايله بكرمى بدى بېڭ بيل مدنده بر مرتبه آيلاندر.

بو سوزلرنى «وقت» نى بيلددر ايچون باز دق شمى بيلدگزمى «وقت» نه در؟! «وقت» ايسسه طوغروسى سنىڭ هر نورلى اشنى اشلرگه كوچك ينه چاڭ فرصتنگدر.

۵۰ بيل باشامش كېدسه دنيا ده ۳۸ بېڭ ساعت طورمش اولور. بونڭ اوچدى برى يعنى ۱۳۶ بېڭ ساعتى اوبقوده، آشاو واپچو همده بوونو وكبونوب توشا كدىن طورو ايله توشاك كه كرو ايچون هر كون اوچ ساعت يعنى بتون عمرنده ۵۴۷۵۰ ساعت اوتمش اولور. ايدى ۲۳۷۲۵۰ ساعت بندى.

اوزى بېگراك فائده كورر و اوزى عمل ايلر ايدى فرانكلين: «اش اسلامك بخشى، اجتهاد اينمك فائده لى، شوبل ايسه ده تابقان نرسه نى طونا بيلور گه تپوشلى، اشنگ واجتهادنگ ثمره سى شول وقتده غنه كورلور» ديبور ايدى. مال طونا بيلمگان اشچى وكسبچى عدى بار نچه خدمتچى اولور و هيچ نرسه سى اولماد يغى حالده دنبادن كوچار .

مال تابا بيلو هنر توگل، بلكه تابقان مالندن هر كون آزغنه بولسه ده كيسه گه چيا بارا بيلمك هنردر .

الله تعالى آدم بالاسينه «عادت» ديگان بر نرسه احسان و بر مشدر كه بونك سببندن بېك چيبن نرسه لرنى آدم اولغى قبلور. اسراف غه عادت اينمك ينگل اولديغى كى اقتصادغه (طونا بيلور گه) عادت اينمك ده ينگلدر .

فرانكلين نك نصيحتلرندن دخى اوشبو نلردر : (۱) مالنگ قدرينى بيلور گه ايسنه سگ بر اودن باروب بورچ صوراب قارا! بېك ينگل گنه بورچغه و بر سه لار، شوندىن صوك مالنگ قدر سز نرسه ايدىكى سويلر سن . ۲) برينه بورچلى اولسهك آنك قلى بولورسن . ۳) كورشينگدن بر آلتون بورچ آلسهك اوزگنك حريتنكى آزارهن ايتمش اولورسن . ۴) ايكنچى مسخره لك، پالان سو يلامك ايدىكى معلوم، اما برنچى مسخره لك ايسه كشى گه ويره چكك اولمقدر (۵) كيسه بو شامه آدمنگ فضيلتى و كمالتى فالماز . ۶) بورچلى بولمق قل بولمق اولسه، زنهار بورچ آلمه، اوزگنك حريت و استقلالكنى صانه ۷) اقتصاد ايت حر بولورسن و اوكنماز سن! ۷) طونوكنى تابقانگدن آزاراق، ايتنه

ايله عمر كچرر. سنك ايچون هم عدىكى اوزك مخلوق اولدبغك شى حقنده صرف ايتمك تپوشلپدر.

اگرده فرصتنى غنيمت بيلور ايسه هر بر يكيت «وقت» دن استفاده ايك بيلور. بر ساعتده گوزل بر كتاب مطالعه ايتمك ممكن اولور. يا خود كبله چك ساعتده گوزل اشلامك ايچون بوساعتكنى كېفكنى خوشلاندر و تربيه ايدرسن. بوشى ده فائده لپدر. هر وقت بالالركه «وقت» نك عزبز رقيمتلى ايدىكى سويله! اگرده آنلر «وقت» بهاسنى تقدير ايدى بيلسه لار امين اولكه: آنلر عه راربنى مسعود اولارق كچرلر .

سن و اسپانيا

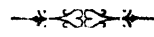
فرانكلين اوزينك قومى اولان آمر بقالو لرغه: «اگرده باى اولمق ايستر ايسه كز، مالنى جبو حقنده اجتهاد ايتديك كز قدر طونا بيلور گه ده اجتهاد ايله كز! اسپانيا بتون آمر يقانى مالك اولديغى حالده طونا بيلمادىكى سببلى بايى آلمادى» ديمشيدى .

اي اوقوچى! اگرده مالنگنى طونا بيلمماز ايسه لك سن ده اسپانيا كى او اورسن . (طونا بيلمك چيغشنى كبلوگه قاراب طونمقدر) . مالنى تابوچى كوپ، اما طونا بيلوچى آزدر. اسپانيا دولتى اوزينك مصرفنى، فائده سينه كوره طونمادىغندن اوزينك ملكلرندن فائده لنه آلمادى. اما فرانكلين فقير بر فامبيله دن طوغديغى حالده لك مشهور بر باى اولوب وفات ايتدى.

خلقلرغه نصيحت ايتوچيلردن كوبر، شول نصيحتلرى ايله عمل ايدر گه اوزارى بيلميلر. اما فرانكلين كشى گه ايتكان نصيحتلرندن

عالمندە يورتلەر، الك كوب اولان بر گروه خلق، خوار وسفيل اولارق بونلرنگ ايشلاريني ايشلاب بتون عمرلاريني كچررگه مجبور اولر، حقيقت حالده انسانلر هر بر طبعي حالده تېگزلدر، دنياده اولان مال نه قدر اولسه ده اولسون آدم اوغللارينگ مشترك (اورتاق) حقلايدر، بو ماللر بتون آدم اوغللارينگ خدمتارى سېبىدىن پيدالامشدر. ايمى ائسا نلر اوزلرينگ برلكده تايىش ماللرندىن بر تيگز و برلكده فائده انورگه تېوشلى، برگه تايىقلرى مالدىن بعضيلرى بېك كوب وبعضى لرى بېك آز فائده آوب طورمق آچىق صورتده عدالتسىز وحقسزلىق اولور. مال تايىق ايچون ايكى تورلى عامل گه ازوم وار، بونلرنگ برى ايسه ميت (اولسك) حكمنده اولان سرمايه در واينكچيسى ده آدم بالالارينگ خدمتلايدر. مال حاصل ايتىك طوغروسنده اولان هر تورلى حركت و هر تورلى حيات اوشبو ايكى عامل اثرى اولوب، بونگ سېبىدىن الك فائدهسىز و خاصيتسىز نرسه لرده فائدهلى و منفعتلى بر شى اولورلر. مثلا بر آستنده مېليونلر ايله طونلر بر كومرى اولنور، اما بو كومر بر آستونده طورديغى مدتده برنگ اوستنده مېليونلر ايله انسانلر صغوقدىن اوشوب وفات ايدرگه مېكندر. بر آستنده اولديغنده طوزان قدر اولسون قيمتى اولماش كومر، بر اوستينه چيقدىغى ايله قيمتى مال اولور. اوشبو قيمتسىز اولان نرسهنى قيمتى ايدىن عامل ايسه اشچيلرنگ خدمتلىرى وكوچلرندىن باشقه شى دگلدرد. ايمى حال بويله اولديغنده بونچه مشقت و هلاكتلرني اوستلرينه آلوب كومر چيقارو چى آدمنگ حقى اوشبو كومر (مال) نده

آلسهك سندن الوغ فېلسوف بوقدر. الك صوك سوز شولدركه: بورچ آلمه! اقتصاد ايت! دنياده طورر ايچون اوشبو ايكى سوز يتار! فرانكلين حكمنگ اوشبو نصيحتلريني آنا و آنا اوزلرينگ بالالارينه بېكلا نور وكوز لرى اوكلرينه زور تاقده لرغه يازوب قويار غه تېوشلى. (فخر الانبياء افندىز حضرتلر ينگ « اقتصاد ايدوچى محتاج اولماز. معناستنده اولان: « ماعال من اقتصاد » سوزى فرانكلين سوزينه كوره دغى موجز و شهوللېدر)

علوم عاليه درسلىرى

(باشى ۱۵ نچى نومرد)

(محمد نريد و جدى حضرتلر ينگ)

ملكيت خلافت اولان تاوشلر، اصلده دنيانى بوزار ايچون دگل؛ بلكه بعض بوزوق اورنلرني توزانور ايچون ديه چيقش و به يله دعوانى ايدوچيلر ده اوزلرينه « اشتر اكيون » اسمىنى و بر مشلر ايدى .

اشتر اكيون دييور :- ملكيت

هيئت اجتماعيه ايچون ضررلى بر شيدر، زيرا بونگ سېبىدىن انسانلرده طمع طرفادر، ديوانهلىق درجه سينه يتمش مال جېمقلر بولادر، قارنداشلكلر كېسوله در، دنياده نزاع كوبابه در، اولم و صوغشلر آرتوب طورادر، بر آوچ انسانلر بېكلا ايله اوزلرينگ طوغانلر ينى قل و حيوان صفتنده صاناب، مرحمتسىز و شفقتسىز صورتده خدمت ايتدولر، بايلر و منصب اهللىرى اوزلرينى سپهرتوب سفاهت

صاحبلىرى اولان اشتراكيون بار كوچلر ينى ملكيتنىڭ حقوقى طبعىيەتتە دىگەن ايدىكىنى اثبات ايلرگە صرف ايدىرلر . اگرده ملكيتنىڭ طبعىي دىگەن ايدىكىنى اثبات ايدە آلسەلر اشتراكيون مەنەبى اوز اوزىدىن آياققە باصاچق و آنى بوزاچق قوراللىر تايىق مشكل اولماقتۇر . اوشبو سەبەب مەنشىرىن (زافون تۈزۈش فېلسوفلىرى) ايله اشتراكيون آراسىدا « ملكيت حقوقى طبعىيەتتە دىمى ، دىگەن ؟ » دىيە بىر نىزاع مېدانە كەلدى . هر ايكى طرف اوز مىسلكلىرىنى صواب كۆرسىتىش ئۈچۈن غەيرت ايلرلر و بىر چوق عىلى دىللىر كۆرۈلر . شەكىلى ئۆز بويىدە هر ايكى طرف دىللىرىنى مىسلكىت ايدوب كۆستۈرۈشكەن . اصل نىزاع مەنشىرىننىڭ « مملوك » نى تەرىپ ايتىملىرىدىن باشلانور . بولر مملوكنى : « خواجەسىز اولغاچ بىر نرسە نى انسان اوزى اچقۇن جەھەتتە » دىيە تەرىپ ايلرلر (۱) .

اشتراكيون : بويە مەنشا ايل مملوك اولان شىننىڭ اصلا هرمنى يوقدۇر . خصوصاً انسان كۆپ كېمەسلەرگە كىرگىلى اولان نرسە نى اوزىنە بېغوب قوپار اولسە آندە نە كېمى هرمت اولە بىلور ؟ بوندىن باشقە ، مذكور مەنشا ايله مملوك اولان بىر شىننىڭ مېراث اولەرق خاقلرىنە قالماقچى اصلا دىللىر يوقدۇر ، دېيىلر . مەنشىرىن طرفىدىن هولاندى مەلىكىتىدە ۱۶۴۵ دە وفات اولان زافون عالمى جرو تېوس و آلمازادە ۱۶۹۴ تارىختە وفات اولان فېندورفى ملكيت اثبات ايدىرگە دىيادە اولان انسانلرنىڭ اجماىلىرىنى دىللىر ايتىملىرى اولدۇلر . اوشبو ايكى عالم اوزىنە اباروب فرانسىلردە

(۱) عربچەسى : « الشىء الذى احتاز احد الافراد ولم يكن قبل ذلك ملكا لاحد » در .

حقى از اولمىق با كە هېچ اولماق روا دىگىلر . مال جېوچىلر ايسە طبعىي حقلرنىڭ خلافتە هرمت ايتىلر و آدم بالالرىنىڭ غەمەتلىرىدىن كەنە فائىدەلنوب طورمقلىرى ايله دىيادىنىڭ نىظامى بوزالر ، طوغروس قىمەتسىز شىبارنى مال ايتوچى عامللر نى طبعىيەتتە خلافتە اولەرق بىندە ايدوب طوتالر . اوشبو سەبەب بىتون عالم اوز آرا لىرىدە اتفاق تۈزۈپ ، اشتراكى اولان بىر حكومت تاسىس ايدوب ، شوڭا تايىق اولورغە و افراد دە ملكيت حقلرىنى بىتون مەنشىرىن جەل امت كىيىللىكى اوزىنە تۈزۈلەش باققەلر دە صاقلارغە تېوشىلى . هر بىر كېمەسگە ايسە باققەدە اولان مال ايله پراسىپىنىسىز فائىدەلنورگە حق و بىلور . ايشىنە اوشبو سايبەدە بىتون انسانلر بىر طوغمە حكەمەت و بىر تېگىز اولورلر ، بايلر بىتدىكى كېمى قەبىلر دە قالماز . حسد ، طمع ، مىنازە و غەير بوزوق خاقلردىن صاقلانوب آدملىر اوزلرىنىڭ عىلى اولان كوچلرىنى استعمال ايدە بىلورلر . بو سايبەدە بىر بوزى حقىقتە حالە انسان طوراچق بىر عالم اولمىق صلاحىتىنى كىسب ايدىر ، بو كۈنگى جېر و خىيانەت ، ظلم و حىلە ، مكر و آلدماق كېمى شىباردىن اثر اولسون قالماز ! » .

ايشىنە اوز مەنشىرىنى رواجلاندىرر اچقۇن اشتراكيون طرفىدىن كۆرۈلمىدە اولان دىللىرنىڭ خلاصەسى و خلاصەلرنىڭ خلاصەسى اوشبۇدۇر . بو كۈنەزدە جھاندى اولان عىلى و فەھمىلى ، عىقلى كېمەسلەر دىن بو مەنەبگە بېغىشى كۈز ايله قار اوچىلر . مەنشىرىن قەدرباردم و بىر وب طور وچىلر كۆيدىر . اوفوچىلرغە مەلوم اولدىغىنە كۈرە بو مەنەب بىنا ايدىلنەچك نېگىز « ملكيت » نى بىتومك و دىنيا يۈزىدىن مەنشا ايتىملىرىنىڭ مەنەب

سېپىندىن كىسب ايدان شىيار طبعيدىر واوشبو
سېپىدىن ملكيت ده طبيعى بر حق اولور .
(آخىر وار).

اسلاميت و عدالت

(باشى ۱۶ نچى نومرده)

اوت . بو واسطه لىق وظيفه سنى انسا
نلرئ كىدىلارى طرفىدىن وضع اولمان قوانىن
عموميه ده بلكه كورم بيلور . پك اعلى اوبل
فرض ايدلم ، اويل اولسون . ايسته اسارتئ
ئ بيوگى بوراده ميدانه چىقيور .

شويلا كه انسانلرئ آز چوق ايلرو
كلنلرى كىدى فكىر و وجدانلر بئئك حكملرى
ايله مذكور وظيفه بى كورمك اوزره برطاقم
قانونلر وضع ايدم چكلر . بتون جمعيت افراد
ئك وجدانلرى ايستر ايستمز ، حق ناهق
بو قانونلرئ خارچنده هيچ بر حكم و برمه ميه ،
نه اولسه اولسون بوقانون دائره سنك حركت
ايتيمه مجبور طوتل چقلر . حال بوكه بوقانونلر
افراد جمعيتئ كچوك قسمى طرفىدىن تنظيم
اولنمشدر . بر چوق كيمسه لرده بو قانونلره
تابع اولمق استميور ؛ بونئك موجبيل حركت
ايتيمه وجدانلرى بر تورلى قائل اولمبور .
آرالرنده صوئك درجه اصابت ايدىن وحقلى
اولانلرده واردر . لىكن قوه جبريه هيچ بر
كيمسه نئ يقاسنى بر افمبور ؛ هر هالده بو
قانونلرى تامغه چىسر ايدبور . نه ياپسون
بيچاره انسان وجدانئك خلافتد . حركته مجبور
اولبور .

ايسته انسانيت شائنه موافق اولمبان

زافون عالملرندىن اولان مونتسكيو (۱۷۵۵ده
وفاتدىر) اوشندانق ۱۷۷۸ ده وفات اولان
روسو ادشپوروشده دليل كتورديلر :

انسانلرنئك هيئت اجتماعيه لرى اوز
آرالرنده اجتماعى بر عقد ايتديلر واوشبو
عقد موجبنجه ملكيتنى اقرار ايلديلر و آكئا
حرمت ايدرگه فرار و يرديلر .

اشتراكيون : چروتبوس ،

فيندورف ، مونتسكيو و روسو ديد
يكنجه ملكيت اگرده آدميلر طرفىدىن
قويلمش عقد سېپىدىن كىنه اولور
ايسه بوشى ملكيتئك طبيعى بر حال اولماد
يغنى صريح صورتده اقراردر . زيرا طبيعى
اولان شى ، انسانلرنئك عقدا رينه محتاج اولماز .
آكلاشلىدى كه ملكيت طبيعى برشى دگل
بلكه يالئز هيئت اجتماعيه طرفىدىن اولان عقد
سېپىدىن گنه يوروب طورر . اويل بر شينى
دنياغه چيقارغه و يورتورگه سبب اولان
عقدئك شول شينى قطعى صورتده بتررگه
وحو ايدرگه صلاحيتى اول بيلور .

زيرا هر ايكى طرفئك عقدغه اولان
نسبتى بر درجه ده در . اويل ايسه شول عقد
ايل ملكيت بتراسون !

اشتراكيون دليللرى بىئتلرى كوچلى
ايدىكنى بيلوب ، صوئك زمانك اولان زافون
فيلسوفلرى ، اشتراكيون بىئتلرى كلمازلك دليللر
ايزلرگه كرشديلر و بويلر روشك دايمل كتورديلر :
انسان اوزينه كركلى ديه بيلم ، يكى شيلارنى
اوزينئك اجتهادىنى صرف ايدوب اوزى ايجون
حاضر لب قويمنده وشونى كوبايتمكند ، آرتدر
مقنده هر اولوب ، باشقه لرنئك ايسه بوئا
مانع اولورغه حقلرى هوقدر . بويل حريت

امر ببور مامش وھیچ بز وجهیل بونی
تجربزده ایتمامشدر . چونکه جناب الله عادلر ،
مدبردر . (۱)

جناب الله طرفندن وضع اولنان قانونلری
اجرا ایدن ده « هیئت اداره » در (۲) .
بو هیئت منسوب اولانلرک حقوقه باشقه
انسانلردن هیچ فرقلری اولوبوب بالکمز لوجه
الله بو وظیفه بی اجرا ایدرلر . بو جمعیتنه
منسوب اولانلرده انسانیتک بتون معناسنی
اوزلرنده جمع ایدرک کمال سربستنی ایله
مسعودانه کون کچررلر . بو جمعیتده
« جمعیت فاضله » اسمی ویرلور . بو عنوان
آلنده بتون عالم انسانیتنه نونه اولهرق
تاریختک ایرشه بیلدیکی زمان ایچنده آنچق
برجمعت تشکل ایتمش . فقط چوق دوام ایتمش ،
« فاضله لك » صفتی ضائع ایدلمشدر . ایشته
بو جمعیتده « حکومت فاضله اسلامیه » ایدی .
بو اثباتلردن اکتلاشلیر ، که دین نه
درجه حساس ونه درجه حقیقی ایسه وجدانه
اولان تنبیهی ده اودرجه عادلانه اولور .

(۱) طبیعی بوقرقلری اوقویانلرک خاطرلرینه
دین اسلام کله چکی شبهه سزدر . زیرا بو معنالر بو
کونده موجود اولان دینلرک هیچ برنده کورلمیور .
بو معنالر بتون فوتلریله آنچق اسلامیتده اجتماع
ایتمشدر . آنکچون « اسلامیت عین انسانیت »
دینلیور . و بو معنایی افاده ایچون قرآن
کریمده « ان الدین عندالله الاسلام » وارد اولمشدر .
اوشبو مقالهده اسلامیتک حاوی اولدیغی بو عالی
معنالرک پک قیسه بر روشده اولسهده کوسترلمیه
چالیشلهچقدر .

(۲) « اطیعوا الله واطیعوا الرسول واولی الامر
منکم » آیت کریمه سی موجبچه کندیلمیش اطاعت
واجب اولان « اولوالامر » دن مراد اوشبو جمعیت
عاده مامورلری ایدیکی معلومدر .

حقیقی اسارت وجدانیه بودر . ایشته بونک
ایچون انسانلر هیچ بز وقت بونوع قانونلر
تابع اولهقی ایستمز ؛ مخالفت ایدرلر بوسببسن
دنیاکک هیچ بز که شمس هیچ بز زمان داخلی
قارشقلقلردن خالی قالمیور . بو بیچاره لره
اختلاهی نامی ویرلور ؛ ارباب فساد دینلور ؛
بونار حقدنه هر درلو دنائت جائز کورلور .
بونلری آصارلر کسرلر . بیچاره انسان
دنباده بز قساح سنه باشبه چقی عمری وار ،
آنده ده راحت کوره میور . عذاب وجدانی
ایچنده ویاخود ظلم آلنده ازلیور .

لکن انسانلر کندی وجدانلری ایله قائل
بولندقلری خالققلری جناب الله طرفندن وضع
بولنان قانونلر . اتباع اینمکده اصلا نرود
ایتمزلر . وجدانلریده بو قانونلر بالضرور
اینانیور . نیچون اینانه ون ، قانونلری وضع
ایدن کندیلمیشی بوقدن وار ایدن الله در .
جناب حق ایله انسانلر آراسنده اصلا مساوات
ومشابهت بوقدر . چونکه جناب الله خالق
کائناتدر ؛ ازلیدر ، ایدر . بوندن باشقه
اللهکک وضع ایتدیکی قانون ، مدنیت بشریه
بی محافظیه تمام کاف و انسانلر انسانیتلری
دائرة سنده نه قدر ترقی ایتسه ل جمعیت
نسانیه بی تمام سعادت ایله ادامه یه کالدر .
چونکه بو قانونلری وضع ایدن الله ؛ علیهدر ،
هکیمدر ودها بوقانونلرچه هر کس حقوق
مساویدر ؛ افراددن هیچ برینک دیگرینه
نظرا حقوقه آرتقانی بوقدر . جناب الله هیچ
بر کیسه نک کندیسنی طانیهق وقانونینه اتباع
ایتمکدن باشقه دیگر برینه اسپر اولمسنی

عمومی لسان

(باشی ۱۷ نچی نومبرده)

۵

اسپرانٹو

زامینغوف اوز بىنىڭ ايجادى اولان لسانى
حقنە امبىدى زور اولدىغى ايجون ايجاد ايامش
لسانينە دە «رجا» و «امل» معنالرنى آكلانمەكە
اولان «اسپرانٹو» دىبە آنامش و بو لسان
حقنە پك كوپ اثر لار مبدانە كتور مشدر.

مسيوفاستون اسمندە بر ذات، اسپرانٹو
لسانى خصوصندە «پاريز» شهرندە خصوصى بر
جەمئيت تشكىل ايتەش و صورگورە دە آوروپادە
پك كوپ عالەلار و پپوك ذاقلر اوشبو جەمئيت
اوز رينە اعضا اوله رق كرمش لردە شىمدى
بو لسان حقنە صرف، لغت كذابلرى ترتيب
ايدلنوب عمل گە قويامشدر.

پاراخودلر، تېمەر بوللر، تجارت وهر
تورلى معاملەلر آدم بالالرينڭ بر بريل
اختلام ايدە چكارى و اوشبو وقت تفاهم واسطە
سى اولسون ايجون بر لسانە محتاج اوله چقلر
يىنى، بو كوندە جهان يوزندە اولان لسانلر
غايەت چيىن وقاعدە سز اولدقلرى سببلى هيچ
برى تفاهم واسطە سى خد، تىنى ايدرگە صالح
اولمادقلر يىنى فكر لب زامينغوف اسپرانٹو لساننى
غايەت بىنگل و مطرد قاعدەلرگە بنا ايدرك ترتيب
ايلامشدر.

بر دىنڭ علويتنى وحقىقنە دەما موافق
اولدىغى طبيعى بو جەتدىن دخى تدفق ايدە
بيلورز. كوزمى بو جەتە دوندر ديكمز كېنى
همان اسلاميت اوگنزه چىقبور؛ كندوسنى
كوشتر يور. شامدى دە تاربخدر.

شوپلەكە دىن اسلامڭ ظهورى هر نه
جەتدىن مطالعە بە آلتورسە آلتسون انسانيت
ومدىتچە تاثيرات فوق العادەسى كورامشدر.
هر درلو حبىثلكلرە و فنا اخلاقلرە آشمش
وكيدرمىسى ممكن اولمىان اوهام و خيالانە
قاپلەش اولان پت پرستلرى پك آز بر زمان
ايجندە متمدن ابلدى پك ديگريل دشمان اولان
قبائل متشنته و اقوام مختلفه يى بر نقطە بە طو پلايوب
بر حكومت منتظە حالينە قويدى. آرالارنە
ظلم برينە عدالت كلىدى. بېنلرندە اولان
منافرت برينە اخوت و دوستلق بر لشدى. (۱)
حال بو كە هيچ بر دىن اولجە متشنت (تارقاو)
اولان قوملرى برادارە بە طو پلايوب بر حكومت
فاضلە حالينە وضع ايدن چك بر قانون كوستر مامش
و حقوق طبيعى يى تماماً محافظە آلتينە آلە ماشدر.

(۱) «ان يريدوا ان يخذ عوك فان حسبك
الله هو الذى ايدك بنصره وبالمؤمنين والى بين قلوبهم
ولكن الله الف بينهم انه عزيز حكيم» آيت جليله سنده بو نقطە
لره اشارت وارد.

(آخري وار)

م. حليم ثابت استانبول

۶

اسپرانتو حقننده ندوه لر

اوشبو لسان طرفدارلری ۱۹۰۵ نچى بیلدن اعتبارا آوروپاده عمومى اسپیزد (ندوه لر) یاصارغه کرشدیلر . برنچى بولشلىرى « بولدى » شهر نده بولوب ۶۵۰ وکیل ؛ ایکنچى بولشلىرى ۱۹۰۶ ده « جنوه » شهر نده بولوب بېك وکیل ؛ سوکفېسى انکلتوره نك « کمبریچ » شهر نده بولمشدرک ، بوکا بېك یارم وکیل کیلگان . دورتنچى فونگره سى بوییل گېرمانیانك ، « دره زدن » شهر نده ۳ نچى آوغوستنده باشلاندى .

۷

اسپرانتونك طرفدارلری

اسپرانتونك كى ترقى ایتدیكى مملكتلر فرانسییه ایله انکلتوره بولوب بونلر نك برنچېسنك ، اسپرانتوگه كوب یاردم ایتمكا . اولان محلى اداره لرده رار . اسویچ وفرانسییه مملكتلر بنگ پالینسییه لری بو لساننى عموم پالینسییه لسانی اولارق قبول ایتونى موافق کوروب باشقه مملكت پالینسییه لرنده اولدوگا دهوت ایتمشلردر . روسیه نك ك بېوك فیلسوفلر ندىن اولان غراف لېف طولستوى اسپرانتو حقنده : « هر بر آورو پالی طرفندن بو تلى بیلور ایچون صرف ایتله چك فداكارلىق پك آز ، نتیجه لری ایسه شول قدر بېوكدرکه ، بونى اوگره نودن طیلولمق مەکن توگلدنر » دېمشدر .

اوزاقلار اسپرانتونك بتون آوروپا ده عمومى لسان اولارق قبول ایتلووی کوتیلدر . مثلاً ، نسه سوسپالیستلر بنگ ناشر افکارى

اولان « سوسپالیست مانافېست » غزته سى وفرانسوز اشچیلر بنگ « لروویه » سى بونى اشچیلر ایچون عمومى تېل اېنوب آلونى تکلیف ایتدیلر . بوندن سوگره عمومى اسپیزد لرده اوشبو تېلده سوبلاشونى لازم کوره لرکه : شېه سز بېكلكى پك كوب بولور .

بوز بېنگلر چه طرفدارى اولان عمومى صالح جمعیتى ده اوشبو فکرده در .

انگلیز اشچیلر بنگ ناشر افکارى اولان ژورناللرده اوشبو لسانده كوب مقاله لر یاز لنه در .

اوشبو کونده « اسپرانتو » ایله سوبلا شوچیلر ۲۰۰۰۰۰۰ مقدار نده اولدیغى تخمین ایدلنه در .

۸

اسپرانتو ادبیاتی .

فرانسییه ده اوشبو لسانده غزته لر چېقد بغى بیان ایدلدى . بوندن باشقه مذکور لسان ایله نشر اولنمقده برچوق مجوعه لر وارد . ۲۰ مملكتده اسپرانتو تلى ایله فرق تورلى ژور نال نشر اولنوب طور دیغى روایت ایدلنور . بونك كوبسى انکلتوره ده در . بوندن باشقه اوشبو لساننى دنپاده نشر و تعمیم ایتدرك حقنده بر چوق جمعیتلر تاسیس ایدلنوب ، بونلر ایسه غایت جدى صورتده خدمت ایلرلر . هومر وشکسپیر اثرلری بولسانه ترجمه ایدلنوب باصدرلدیلر . باشقه مشهور مؤلف لرنك اثرلری ده ترجمه اولنمقده در .

قولجه سلطانلغی و تارانچیلر کیملر؟

(باشی ۱۷ نچی نومبرده)

چاچتراشلر گری خواجه ننگ بوطنه
کرگان پولنی چغارخانلر نه ایچوندر، گری
خوجه، اوز بوطنه پوله اونکانلکنی خلقسه
بلدرماسکه ناهگان و... شونورق ئلیگی
چاچتراشلرننگ باشلرن چابدروب اوزدرتمشدر.
«گری خوجه» ترلگان چاقده مازامات ده
کیم طرفدندر، اولدرلمش ایدی. «گری
خوجه» طوندی ده اوزن سلطان اعلان قیلدی.
خلق بوگاده پروتیسست ایتمادی. چونکه خلق
بران کبی، نفوذلی آدملردن قورقوب، حیا
تسز طوره ایدی. کوبکه بارمادی گری خوجه
ننگ اوزن ملا «شوقوت» نامنده بر او
اولدروب اوزینی سلطان اعلان ایندی.
خلق بوگاده پروتیسست ایتمادی. ملا شوقوت
سر عسکر ایتوب اوقو، یازو بلماز، لکن
تارانچیلر فاشنده پک آکلی واونکن ذهنلی
سانالغان «عبدالله اوغلی» نام آدمنی تعیین
ایندی. بو آدمنگ بردن بر هیبی: افراط
ماقتانو هم طوقتاوسز آلدو ایدی. فقط نه
ایچوندر. شول وقتلرده «ایلی» صوری
بوینده غی «آرستان» آواینک آخوندی
وقاضی عسکری بو عبدالله اوغلینه ملا شو
قوت ایله، بنم بابامنی اولدرمش، امین خان
خوجهنی اولدررکه درست دبه فتوی بیرگان

اسپرانتونگ اصلی وقاعده لری.

اسپرانتو تیلی حقیقت حالده آوروپا
خلقلرنی برلشدرمک قصدی ایله ایجاد ایلد
یکی سببندن آنلره معلوم و آنلر فاشنده ده
اعتبارلی اولان «لاتین» لسانندن آلتوب
ترتیب ایلمشدر. فقط لاتین لسانی قییلندن
آغر اولمای غایت ینگل اصوللر اوزرینه
بنا اولمشدر.

اسپرانتو لسانی ساده وقاعده لی اولد
بغندن تحصیل قولای وایکی آی طرفنده
سویلاشرکه ممکن اولاقدر.

بتون صرفی ۱۶ قاعده دن عبارت او
لوب، اوشبو قاعده لرننگ هیچ بر استثنا وفلا
نلری یوقدر. کلمه لریننگ اصللری آنچق ۹۰۰
سوزدن عبارت اولوب، تصریفی کلمه لرننگ
اوللرینه و آخرلرینه طوتاشدراچق علامتلردن
عبارتدر.

اسپرانتو لغتلری جهل سی قیاسی اولوب،
شاد واستثنا اولنماز. اوشبو جهندن بوزبیت
لک بر کتاب ایله «اسپرانتو» لغنی تمام صرفی
ایله اوگرنمک ممکن اولور. حتی ایلکدن
فرانسزچه یا که انگیزچه بیلن کیمسه ایچون
اون کون مد تند تحصیل ایتمک ممکن
اولور.

طونوب بېر وني ابراهيم اوغلندن طلب ايتدى؛
قوپا فوسفىكى نىك ابراهيم اوغلندن قورقماينچە
بويلە قىطعى صورتدە طلبىنە ابراهيم اوغلى غار
لاندى . اول ، آچولانوب : « قوپا فوسفىكى
خان دە توگل ، سلطان دە توگل . شول سېيلى
آنكك طلبلرن فاراب و افسنېم ، دېه جـواب
قايتاردى . ارادە صـ غش چقاچىنى كوتدىكىندىن
ارز خلقىنى صوغشقا حاضرلى باشلاب آرەلرېنە :
« روسلر هېچ صوغشا بلىيلر هر نە قدر اورنا
آسبار ، آلسەردە ، قوت يا اوستالىق ايله آلما
دېلر ؛ بلكە ، مسلمانلرنى گناهلرېنە مقابل جزا
ولارق الله اوزى روس قولىنە بېردى . روس
عسكەرلىرى پك يافتى كونلردەدە چاق كورە
لر ، ھەسېنگ كوزلرى صـ قور . اگر آنلر
نى كورو ايله بر سورە فائزە او قوب بېارسەك ،
بتونلاى صـ قرايوب ، آېنوب بقلار . روس
صـ الداتى آنقە آنلانسا ، شوندىق بقلوب توشە ،
يورى بلەى » كېى خېرلر ناراندېلر .
نارانچېلر « روس عسكرى قىطايىنقىندىن ناچار ؛
آرەدە صوغش باشلانسا نارانچېلر چېگـوب
روس عسكرن آسبادىن قوبوب تركستاننى
الاقىلرى شېھە سزدر » فكرېنە كېلىدېلر وشادلا
نشوب صوغش كوتە باشلادېلر .

۱۸۷۱ نچى يىلدە باز كېنات : « اېلى » نىك
صول ياقاسندە غى « دابون » آولىنە روس
عسكرى ياقىلاشا » خېرى كېلىدى . ابراهيم
اوغلى نېزكەنە عسكرن حاضرلى باشلادى ؛
روس عسكرىنە قارشى « طوفىلاق » اسملى
قومانداىن ادارەسندە برفرقە نارانچى عسكرى
چقدى ، بو عسكرنىك قورالى : چوققار ، كوراك
دېالطەدىن عبارت بولوب آرەدە بر نېچە ملتەك
بار ايدى . صوغش باشلاندى ؛ نارانچېلر بر
نېچە روسنى ادىلر زب دورتسېنگ باشىن چابوب

واوزى ياردەملاشكان . عبدالله اوغلى بونلرنىك
ايكىسندە پك تېز او ادىروب ۱۸۶۷ نچى يىلك
اوزىنى « ابراهيم اوغلى » اسمى ايله سلطان
اعلان قېلىدى .

ابراهيم اوغلى قولچە سلطانلغېنى ۱۸۷۰
نچى يىلغە قدر سلامت اداره قېلىدى . اوشبو
۴ يىل ايچندە آنى اولسررگە تىلاوچېلر كوب
بولغالاسەدە ، مقصودلرن اورنېنە بىتكررگە
برسىدە موفىق بولمادى ، چونكە بو سلطان
بانندە قوتلى صاقچېلر طوتما و خفېلر آصرى
ايدى . ابراهيم اوغلى اوزى شېھە لانگان
يا كە يارانماغان ھـر آدمنىك باشىنى
چابدرا ، ظلمېنە چىك يوق ايدى .
اوشبو وقتلردە قاشغار مملكتندە مشهور
يعقوب خان چقوب قاشغار مسلمانلرېنە استقلال
آلوب بېرە باشلاغاچ ابراهيم اوغلى بېنەدە كشى
بىاروب بررگە لىشوب قىطايلىرغە قارشى صوغشو
نى تىكلىنى ايتدى . لىكن ابراهيم اوغلى ، اوزىنىك
آغاچ طوپلرېنە اېسى كېتوب بو تىكلىقنى رد
ايتدى ؛ چونكە نارانچانك اوز عسكرى ايسل
قىطايىن چېگوب قاشغار ھـم تركستاننى صوغشوب
آلو خيالندە ايدى . (حالبو كە نارانچالر ۵۰
يىگدىن آرتق توگل ايدېلر) . ابراهيم اوغلى
بىدى صو ، تركستان ، بھارا وكوب آسبا ولايت
ھـم حكومتلرېنى صوغشوب آلو فكرېنە پك
نق بېرلەش ايدى . آنك يانندە غى ماء مورلر
نىك دە ھەسسى اوشبو پلاننىك وجودكە چقاچىنە
نق اشانا ايدېلر .

۱۸۷۰ نچى يىل ايتدى . اوشبو يىلنىك چايندە
قواچە كە روس ظر پراغىدىن قاچەش بر « نازا
بك » اسملى كشى كېلىدى . بو آدم « آلماتا »
دە حبسندە قاچقان اېكن . بىدى صو ولايتنىك
گوبېرنا تورى غىرال قوپا فوسفىكى بو آدمنى

تاتارلر و حریت دینییه

پنر بور غده چغا طورغان «Украинный Россія» اسملی غزته (نومر ۱) «روسبده» گئی مسلمان تاتارلر حریت دینییه نی فیچک آکلا دیلر؟» دیه سوئال توئیغاننک سوکنده، اوزی شوکارغه اوشبو روشچه جواب بیرده در:

«هر کیم گه معلومدر که، ۱۹۰۵ نچی سنه مانیفست عالی چقغاننک سوکنده، مسلمان تاتار لرنک اڭ کوبسی: - چوقنغان بولسون، چوقنما غان بولسون اینارودیسلرنک هر قابوسنی دین اسلامغه اوندار گه، مسلمانلقغه کرتسار گه و آنلرنی مسلمانلقغه کرتسار ایچون هر تورلی واسطهغه تشبث اینار گه، همده هبیچ یاشرما ینچه و طارتنماینچه اسلام دیننی طاراتورغه یاری، دیب بیلدیلر.

غزته لرنک یازووبنه قاراغانده: مسلمان تاتارلر حاضر گه قدر دین اسلامنی اڭ زیاده اورنبورغ، اوا، سمارا، سمبر، ژباتکه وقزان گوبرنالرنده غی چواش، چیرمش، ژه تالک و چو قنغان تاتارلردن عبارت تورلی اینسارودیسی قبیللری آره سینه طاراتورغه طرشمشلردر. خصوصاً مسلمان - تاتارلرغه بقبن یرلرده پاشاغان اینارودیسار بیک تیزلک ایله دین اسلامغه چقغانلر چونکه مسلمان تاتارلرنک تیللری، عرف و عاداتلری بونلرغه بالا و قنلر ندن بیلرلو معلومدر.

فین قوملرنک احوالی حقیق کسب تخصص ایلیخ پروفیسور «قاسترون» نڭ بوندن یاریم عصرلر اول: - «اوغوروفین قوملری ترکلر ایله قاتناشقان وقتده اوزلرنک ملیت و قومیتلرنی یوغالتوب ترکلشهر» دیگان

اوزوب آلدیلر؛ صوغش نغایدی، تارانچیلر نڭ کوبسی تلفی بولدی؛ قالغانلری قابی طوغری کبلدی شونده نابا قاچدیلر. مذکور ۴ روس باشن ابراهیم اوغلبنه ابلتکچ، اول: « ایندی روسلر پک حسرتده! چداماسلر. بتون روسیه بزگه قارشى قوزغالور» دیه سوویلا مشدر.

کینات قولجهغه روسلر صوغشسز قارغو سی، سویدون، بایاندای قلعه لرن آلدیلر. مذکور قلعه لرنک عسکرلری روسلر ایله نڭ صوغشورغه تلاسه لرده، طوب طاوشلرینه چداما دیلر؛ «طاوشدن قورقوب اسپر بیلدیلر» خبری کبلدی. «سلطانلرنک سلطانی» اولان ابراهیم اوغلی بوکا برده قابغورمادی؛ «یولک چاکوشکه نوشسه خبرلیگه بولا اول» دیدی. کوب اوتمادی شول طوب طاوشی قولجهده پاکغرادى. سلطان تیزگنه آتقه آنلانوب باننک غی وزیر وزیراسی ایله، شهرنی قاماب آلمش روس عسکری حضورینه چقدی و «الله حقیبه طوب آتما کز! چونکه مینم خانولرم آندی طاوشدن پک قورقالر. نیندی شرطلر قویسه کز شونلرغه رضا بولوب اسپر بیلرلم، تبک طوب طاوشنی طوقتانکز!» دیه یالندی.

بارم آسیانی آلورغه حاضرلانمش (اون اون بیش اولدن عبارت) «بیوک» قولجه سلطانلغی اوشبو روشده منقرض بولدی. آنک آغاچ طوپلری برنچی آتفاندوق وانلوب بوموشقاغه ابلاندیلر، بهدره لری قلعه دن طشقده چغا آلهادیلر. بیچاره تارانچیلر، قطای اداره سنده ده حریت وسعادتنی نابا آلهادیلر؛ اوزلری مستقل چاقده ده... حاضرده ده...»

مترجم: ع. ف.

كرامتلى سوزى پالڭىز سېپىر طار فلارنده غنه دگلى، بو كوئى كونده ۋولغا بويلىرنىك ده ميدا نغه كيلوب طوره در.

ۋولغا بويىنده پاراخود، پا كه آت ايله يورولگان وقتلرده مېشچىرەك، چواش، چير مش شېكلى تۈرلى خلقلارغە طوغرى كېلنەدر. لىكن بويىكى مسلمانلر اوزلرېنى، اوز قوملر يىك اسەپلە مېشچىرەك، چواش، چير مش دىب يوروتىپلر، پالڭىز مسلمان دىب كنه يوروتلر.

ۋولغا بويىنده معلوم طارغاوى دوم برا دران كرىه و فلىر ۱۹۰۷ نچى سنە دە، ۱۷ نچى اوكتابر مانىفېستى، مېنىستىرلر قامېتىنىڭ ۱۹۰۵ نچى سنە آپرىل مقرراتنى، روسچە تاتارچە تىلدە كچكە رسالە ابدوب باصدر دىلر. بو رسالە دە مسلمانلر هم مسلمانلىق غە چغارغە تلا و چىلر اېچون كېرەك بولغان مادە لىر ذكر اېتىلگان ەمدە، مسلمان دىنبىنە چغارغە تلا و چىلر طرفدىن گوبىرناطورلرغە بېرىلە طورغان پراشېنبە فورماسى باصالوب شول رسالە گە قوشلغان.

اگر حرىت دىنبىنەڭ معناسى: «روسىە تبعە سى اولان هر كېم اوزى تلا گان دىنبە طوررغە اختىارلى در» دېگان سوز بولسە ابدى، بوندای مخصوص پراشېنبە فورمالرى باصدروب طار اتورغە نە حاجت وادر؟ مسلمان تاتارلر بونى البته اوزلرى اېچون باصوب طارانەپلر. چونكە آنلرغە آنڭ كېرەك ېرى بوقدر.

دىن طارانو خصوصندە روسلرڭ روعا نېلرندە دە كوبسنىچە بر حرىت كورلمى. اما مسلمانلرڭ ملا، موذن كېى روحانىلرېگنە توگل، حنى، سوداگر، اشپى، شا كرد كېى

روحانى بولماغانلرېدە اوز دىنلرېنى طار اتور غە طرىشوب ياتالر.

عجبا پراصلاونى روحانىلرېنڭ حاضر گە قدر، شولای تاتارلر شېكلى، پراشېنبە فورما لرى باصوب طارانقلرى بارمى؟ بونى بېلمم. لىكن، اوز دىنلرېنى طارانورغە، مسلمان تاتار لرنىك بو درجه باطرق كورساتولرېنە ايس كېنەماساك توگلدر.

اگر مسلمان تاتارلر دىن اشېنبە حكومت و مامورلرڭ مداخلىنى حق سزاق و عدالت سز لك صانى طورغان بولسە لىر اوزلرى نېچون باشقە لرنىك دىن اشېنبە فاتناشە لىر و پالڭىز اسم گنە بازارغە اورن قالدروب، پراشېنبە فورما لرى باصوب طارانالر؟

اېلمېنىسكى وتېه و فېوف بولى اېلە چوقندىرغان تاتارلر چن غرستىيان اولوب مسلمانلىق غە فارشو طورسە لردە، مسلمان تاتارلر بونلر نېدە دىن اسلامغە طار تورغە طرىشودن كېرى طورمېلر. بو چوقنغان تاتارلرڭ اوقورغە بازارغە بېلمى طورغانلرېنى اسلام غە طابا طارانو مسلمان تاتارلر اېچون اول قدر چىتن بولماسە دە، اوز لرنىڭ غرستىيان اشقولالرى، پوپلرى و خرستىيا نچە ەمل و عبادتلىرى بولغانلرى آلاى نېزگنە بېرىشېلر.

لىكن مسلمان تاتارلر بوگادە بېك ابدراب طورمېلر. اوزلرى، آنا نېلى و روس حرفى اېلە اوقورغە فارشو طوزوب دىنانى شاولاتسە لردە، محض شول كره شىلر آره سېنە كروب اسلام دىن طارانو قىدىلە، آنلر مكنبندە اوقوتولا طورغان روسچە حرف بىرلن يازغان كره شىن تېلنى اوگرە نورگە باشلا دىلر. ۱۹۰۶ نچى يىلدە فزانده، مذکور برادران كرىموفلر مطبوعە سنده «اسلام دىنى» اسمندە، روس

تاتارلار دینی رساله لرنی بشر، اونا ر وختی بکرمی بشر مک باصالدده، ۱۶ بیتلی بر رساله نی بره ماب بر تین ایکی تین گه و یوزلب آند نده کیم گه صانالر. حالبوکه مپسیونبر جه عبتلرینک رساله لری بونلرغه قاراغانده دورت بش مرتبه آرتق قیمت بولا و بیللرجه اسقلاد لرده، طار ائله اینچه یانادر. مسلمانلرنک بایلری بو دینی رساله لرنی کوبلاب صاتوب آلارده اوللرده، بسازارلرده، یسوللرده، مکتبلرده و قایدده غنه ممکن بولسه شونده بوشلای طارانالر. اما روس مپسیونبرلرینک بوکا قدر بویله بر اش اشله گانلری بارمی؟. آنک قارای آنلرنک اشلری حاضر کوبایدی: آنلر حاضرنده، مسلمانلرغه کررگه نلاگان اینارودیسلرنک بر چوق پراشینیه لرینه زاکلوچینیه بیروب طوررغه مجبوردرلر.

اگروس مپسیونبرلری، هیمچ بولماسه، شوشی مسلمان و اهظلری قدر بر هنر کورستان بولسه لر، آنلرغه تمام رحمت ایتور گه یاراغان بولورایدی. روس مپسیونبرلری: روسیه خلفی حاضر اوزی نلاگان دینده طوررغه اختیاری در، دیب ایسابلیلر. اما مسلمان تاتارلر، اوزلرینک دینلرن هرکیم گه نکلیف ایله قبول ایتدررگه یاری، دیب بیله لر هم شولای معامله ایته لر.

حاضرنده بعض تاتار محررلری اوزلرینک یازغانده اثرلرنده، مسلمانلرنی اویغانورغه، گویا حاضر آز شیکلی مسلمان دیننی دخیده نغراق طاراتوررغه واوز آره لرندن، روسلرده غی پاییدانوصف لر، ایلمینسکی لر کبی بپوک حیبت دینیه صاحبلری یتشدررگه دعوت ایته لر. خلاصه: مسلمانلر، حاضرگه قدر، نیچک آنلرنک مکتب و اوقو اشلری معارف نظارتنه

حرفی تاتار تیلی ایله. مسلمان تاتارلر اوزلر لری بر رساله باصدرغانلر. بونک باشنده: پوپلر اسلام دینن طوناررغه رخصت بیرومدیلر، کوچلاب چیر کاوگه پوروته لر، کوچلاب اویلر مزگه ایقونلر قوبدیلر، طکلاماغانلرغه جزالر بیروب تورمه لرگه یابدیلر، سبرگه وقاتوررغه یباردیلر، اشتراف آقچه لر تولاندیلر، عذابلادیلر. قینادیلر «دینلشدر. آندن صوگ روسلر: ایمانسز، مرحمتسز، طکلاما و چیلرنی چیرقیلر ایله قینا وچی ایتوب کورسانیل. رساله نی بازغان کشی کره شن لرنی اوزینک قردا شلری و طوغانلری دیب آتی، دین اسلامغه کروچیلرگه اجماخلر و دین ایچون اذا وجفا کورگان کشیلرگه کوب ثوابلر وعده ایته، ایندی مونه حاضر چن حریت بولدی، شونک ایچونده اسلام قاعده لرینی اوگره نورگه ملا لرغه مراجعت ایتکوز و دین اسلامنی اوگره نور ایچون مکتبلر آچکز، دیه در.

مسلمان تاتارلرنک اوقوررغه بازاررغه بیلگانلری دین اسلامنی کتابلر و رساله لر آرقلی طارانالر. اما اوقوررغه بازاررغه بیلگانلری باشقه تورلی یول بران حرکت ایته لر: آچلق بولغان برلرده بونلر اینارودیسلر آره سینه باروب توبه نای لر، قاینانغان صولر و باشقه واق توپاک نرسه لر طارانالر. بونلرنی آلور ایچون طبیعی بر قدر تاتاررجه بیلورگه، تاتارلرنک ملا و سوداگرلرینه حرمت ایتارگه حاجت بولا، آنلر شونده بر طابنغه اوطوروب آشیلر، آشدن صوگ مسلمانرجه دعا قیله لر.

رساله، کتاب و مطبوعات واسطه سیله اوز دینلرنی طاراتو خصوصنده مسلمان تاتارلر پر اوصلا و نیلردن کوب آله کیتمشلردر.

بو وظیفه نی اجرا قیلماقی لازمدر . بو اجلدن هر کیم اولاد وعائله سینک ناه و سنی صافلامق فطرت و فضائل اقتضاسنجه قوم و ملتنی تربیه قیماق ، دنیا و آخرت سعادتلرینک شرائط و وسیله لر بنی کوزلمک ایله بورچلیدر . بو دخی قرآن عظیم ننگ « قوا انفسکم واهلیکم نارا . . . » آیه کریمه سیله و « مروا اولادکم بالصلوة اذا بلغوا سبعا . . . » حدیث شریفی ایله ایضاح و تنبیه ایدلمشدر .

بتون دنیا ده غی انسانلرننگ جملهری حضرت آدم بالالری اولدیغندن آنگا دخی حقیقتا وارث و ذریت اولماق حضرت آدم ننگ ذاتنده مودوع اولان معنویت و شرافتی محافظه قیلماق ایله اولور . بو شرافت و معنویت دخی بنی آدم ننگ هر افرادینه عام اولوب هر بری طرفندن اجراء قیلنماق لازمدر .

قرآن عظیم ننگ : « وانذر عشیرتک الا قریبین . . . » آیه کریمه سی اوشبو حقه در . ایشته ابنای بشر آرا منده نسب اوزرینه حسب و شرافتی علاوه قیلماق بویله اولنور . شرافتسز اولان نسبه هیچ ثمره و فائیده اولنماز ، اویله قوم و قبیله لر پراکنده و منفرق همده فضائل و آدابدن خالی اولوب اساسسز و روحسز بولنورلر . بو اجلدن لسان نبوت « ایاکم و غصراء الدمن » دیو بیور مشدر .

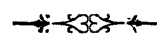
کره ارضنک سطحنده نه قدر میلیونلر ایل مسلمانلر اولور ایسه اسلامیت جهنندن بارچه لری فرنداشلردر . انسان ایچون کندی عشیرتینک شرافت و سعادتنی سومک لازم اولدیغی کبی دینی مسلمان قرنداشلرینکده شرافتلرینی ده سومکی کرکدر . فطرت و فضائل اسلامیه قانوننجه جمل مسلمانلرنک حاللرینی ممکن قدر اصلاح قیلماق بولنده بولنماق کرکدر . بو دخی

تابع بولما اینجه تمام اوز قوللرنده بولماش ایسه ، بوندن صوگ اسلام دیننی طارانو غه تمام حربت آلماقچی و اوزلرینه مستقل دوخاونوی پراولینده باصابده آنک باهینه ، طوغریدن طوغری اوزی تلاگان وقتده پادشاه ایله کوربشه آلو حقیقه مسالک بسر « رئیس العلماء » قویماقچی بولالر .

« شورا » : - قلم اوز قوللرنده

بولماق اوزلری تلاگانچه یازا بیره لر وشول طریقچه مسلمانلر اوستینه هر کون تورلی نرسه لر اسناد ایله ایدر ، آقرو نلق ایله آنلرینی حکومت کوزینه ده ، روس خلقینه ده بیسز کورساته بارالر .

اوزارینک احوال لرینی ، مطلب و مقصد لرینی روسلر غه آنگلاتماق همده اوزلرینه هر کون ایتلوب طور مقده اولان یا لغان اسنادلر و افترا لرینی رد ایتماک ، مناسبجه جواب و بیرمک و روسلر ایله مسلمانلر آره سنده حسن مناسبت حصولینه چالیشماق ایچون ، روسیه ننگ ۲۰ میلیون مسلماننه گله قاچان بر روسجه غزته کبره ک ایدی . مع التماسی ، حاضر گه قدر بو بولمادی ، بوندن صوگ بولووینه ده امید آزدر .

توحید . حیات . اسلام .

(باشی ۱۵ نچی نومبرده)

کرم عشیرت : ابنای انساننک هر بری کندینک شرافت ذاتیه سیننی محافظه قیلماق ذمه سینده لازم اولدیغی کبی ، اهل اولاد و عیالی حقدنده

بونگ ایل هر برینگ حکمتلری و شرافتلیرى
مخافطه قیلنور.

کوزنگ حکمتی و شرافتی حق تعالی ننگ
آفاق و انفسده اولان آیات و حکمتلرینه نظر
قیلمق و آیات تکوینییه و آیات تنزیلییه سی
اوزرینه قارامق ایله ظاهر بولور. حالبوکه
بو یله قارامق انساننگ حباتی ایچون عین فائده
ایدی. قولاقنگ حکمت و شرافتی دخی انساننگ
حیات و سعادتنه منفعت و فائده و بون مسموعانی
استماع قیلنق ایله بولنور. ذوق ننگ شرافتی
حیات انسانیهیه فائده و بون شیلری تاننق ایله
تابلور. لسان ننگ حکمتی منافع بشرطوغر و سنک
تلاوت و قرأت، خطابت و وعظ، تعلیم و تدریس
هم ده حیات انسانیه ننگ صاحبترلری طوغر و سنک اولان
ضروری معاملهلر بابلرنده سو یلشمک ایله
ظاهر بولور. قارن ننگ حکمتی انسانه صحیح
حیات و قوت و بون حلال طیب اولان طعام
و شرابلری هضم ایتمک، سوکدرمک ایله مخافطه
اولنور. عقل ننگ شرافتی معارف صحیحه
و علوم نافعنه تحصیل قیلنق ایله بولنور.
و بالجمله انساننگ حیات و سعادتنی ایچون بو
اعضالر ایله نه قدر عمل قیلنور ایسه شول
قدر دخی بو اعضالرننگ حکمتلری و شرافت
لری مخافطه قیلنمقده در. بوننگ ایله انسا
نگ شرافت ذاتیه سی ظاهر اولور. اگرده
بو اعضالری هواجس طبیعیه، هوا هوس
افراط، شهوت، حیوانیت، و شیطانیت،
اقتضاسنچه استغدام قیلنور ایسه شول قدر
بو اعضالرننگ شرافتلیرى، حکمتلری ضائع او
لوب نفس انساننگ شرافتی دخی بوننگ ایله
برابرضائع اولور. بو حقایقی «علم منافع
اعضا» ایضاح قیلنمکده: بو علم ایله بدن
انسان مشتمل اولان اعضالرننگ جمله سینگ

قرآن عظیمنگ «انما الموعمنون اخوة فاصحابا.»
«فاصبحتم بنعمته اخوانا.» آیتلریله ایضاح
اولنمشدور. بناء علیه اسلام دخی افرباء آرا
سنده صله ارحام و تعاون، تناصر حسن معا
شرت، الفت و محبت، قیلشمق ایله بیورور. هم ده
عموم مسلمانلرننگ آراسنده اسلامیت بهتندن
حدسز حقوق قویلمشدور.

انساننگ شرافتی دخی بالکنز روح ایله
گنه دگل بلکه جسم و بدنی جهتندن شرافت و فضا
ئلی اولنور. چونکه انساننگ بدنی نه قدر اعضا
لری مشتمل ایکن بارچه سنده نیچه درلو
حکمتلر باردور. و هر بر حکمت دخی بر شرافته
مظهر درکه: هر قاپوسینگ حکمتلری ایله شرا
فتلرینی مخافطه قیلنق هر که ننگ ذمه سنک واجب اولنور
قارا کنز ارحق تعالی بزله کوز یاراندی، قولاق
خلق ایندی. طعام شرابلری تانور ایچون
ذوق یاراندی. سو یلشمک ایچون
لسان خلق قیلدی. گیزمک ایچون آیاقلر،
طوتنق ایچون قوللر یاراندی. طعام و شراب
سوکدرمک ایچون معدنه (قارن)، تئاسل ایچون
دخی اعضا و قوه شهویه، قوه غضبیه لر خلق
قیلدی. حالبوکه: بونلرننگ هیچ بری عبث و باطل
خلق اولنمایوب هر برنده حدسز حکمتلر
باردر. بتون کائنات اساس حکمت اوزرینه
بناء قیلنمق کبی بو اعضالرمز دخی حکمت
ایل خلق قیلنمشدور. بناء علیه بزله دخی بونلر
نگ حکمتلری ایله شرافتلیرى مخافطه قیلنق
فرض اولندی. بونلرننگ حکمتلرینی و شرافتلیرى
مخافطه قیلنق ایسه انساننگ حیات و سعادتنی
بولنده اعتدال ایله خدمت قیلنمقده. انساننگ
دنیا و آخرت حیات و سعادتنی ایچون نه لر
حاجت ایسه بو اعضالری اعتدال ایله
وظائفی فطریه لرنده استعمال قیلنمکده:

مصطفیٰ نعیم افندیگه ده « نعیمیا » دیپشلردر .
اسمی معلوم حسین پاشانگک صدر اعظم
لنگی وقتنده مصطفیٰ نعیم افندی صدرت
مکتوبچیلگنده خدمت ایتمیش واسمنه منسوب
اولان تاریخنی ده شول حسین پاشانگک امریله
بازارغه باشلامشدر .

مصطفیٰ نعیم افندی ۱۱۲۸ نچی سنه ده
۶۳ یاشنده اولدیغی حالده وفات ایتمشدر .
بونگک قوه قلمیه وادبیه سی حقنده ابو
الضیا توفیق بك بوبله دیهدر :

« نعیمیا تاریخنی شرائط انشانگک الك مهم
لرندن اولان سلاست معنی وحق افاده جه
عثمانلیلارنگک بدایتنندن ، عاکفی پاشا ظاهر
بولغان زمانه قدر لسانمزده یازلغان اثر
لرنگک جمل سندن اومتوندر ، دینله بیلور .
هده ، تاریخینگک هیئت عهومیه سی اعتراضدن
سالمدر . ترتیبینده گی مناسبت شول درجه
منتظم درکه ، قایو بر یرندن بر جمله سی
محو ایدیله جک اولورسه ، غایت ماهر بر
رسامدن تزیین ایندرگان توبه طاقته سینگک بر
طرفندن قوبوب توشکان پارچه کبی ، کهچیلگی
در حال کوزگه کورینور . باخصوص احوالی
تعریفی وتصویرده گی افندی اری فوق
العاده اولوب ، تعریفی ایدوب آکلاناسی
کیلگان آدمنگک هر تورلی اطوار وخصوصا
تنی انساننگک کوز آلدنده گویا جانلاندر .
بونگک تاریخنی اوقولغان وقتنده ، گویا
انساننی شول بحث ایدلگان عصرنگک اوزی
اچنده بولوندره . توگولگان قائلر ، اچلگان
تونونلر ، بولوب اوتکان حیل ودمبسه لر ،
دوران ایتکان واقعه لر انساننگک اوز باشندن
اونکان واقعه لر حکمنه کره . واقعا ، کوبسنجه ،
شبهه ترکیبی مالوف اول یغمز بر طرز

اسرار و حکمتلر بنی بیان ایدلشدر . اسلامیت
طرفندن اولان گناه ، ثواب ، طاعت ، وعصیان ،
اوامر و مناهی ، حلال و حرام ، شکران و کفران ،
کبی احکامنگک اسرار حکمتلری دخی هر اعضا
ده مکتوم اولان حکمتلر و شرافتنگک محاسن
فظه سی ویا که ضائع اولنماسندن اشکار
اولور . موند فرآن عظیمنگک « قل هو اللدی
انشاء کم وجعل لکم السمع والابصار والافئده »
دیدیکی آیه کریمه سینگک اسراراری ظاهر او
لمقده در . دین اسلامنگک شکر فاعده لری ایل حکماء
نگک علم و طائف الاعضا سرلری بر برینه تمام
موافقدر .

آخری وار .

امام وندوس سرورالدین .

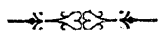
عثمانلی ادبیاتی

(مصطفیٰ نعیم ۱۰۶۵ — ۱۱۲۸ . ه .)

عثمانلی ادبیاتنده معلوم ذاتلردن برین
مصطفیٰ نعیم افندیدر . بونگک الك زیاده
شهرتی اوز اسمینه منسوب اولان تاریخنی
(نعیمیا تاریخنی) ایله در .

مصطفیٰ نعیم افندی هجرتنگک ۱۰۶۵ نچی
سنه سنده « حلب » شهرنده دنیاغه کلمشدر .
علوم دینییه وادبیه نی وطننده تحصیل ایندکد
نصکره ۲۸ یاشلارنده استانبولغه کلرک
« دیوان همایون » کاتب لگنه کرمش . اول
وقتده فی کاتبلرگه برر مخلص بیرو عادتنی
اولدیغندن ، نعیمنگک آخرینه برالی آرتدروب

قوت بخنی قدر تصرفات عقلمه سنی اولسه
ایدی، عموما دزراییی اونوتدرر ایدی. «
واقعا نعبما ننگ قوه قلبیه و ادبیه سنه
مثال کبتر لنگان بو فقره ده، ترکچه به نسبه
عربی و فارسی سوزلر کوبره ک، ترک تبیلی
وترک ادبیاتنه یاردم اولسون قصدیله دگل،
بلکه اصلاحات دینییه نی بیلور ایچونکنه عربچه
و فارسیچه اوقوغان آدمارگه آکلاشیلووی
مشکلدر. لکن لایقینه آکلابانلر ایچون
تعریف و تصویرنگ بحق گوزل و روحلی
اولدیغی قابل انکار اولماسه کرک .
ف . ک .

کیوملر

جای کونلرنده یوقا ونچکه کیوملر
کیوب، کوز و قش و قنلرنده قالون کیمک
نیوشلی ایدیکنی هر کیم سویلر . فقط کیومنگ
نه ایچون کیولدیکنی بیلوب سویلاوچیلر
آزدر .
آدم اوغلینگ بدنی هر طرفندن بر طبقه
هوا ایله چلغانرب طورمقدهدر، ایشته کیوملر
اوشبو هوا طبقه سنی صافلاب طورمق ایچون
کیولر . دیمک آدم اوغلینگ برنجی قات
کیومی هوا رایکنچی قاتی ده باشقه نرسه
اولور . فقط کیوم نه شیدن اولسده اولور،
هوا طبقه سنی بتون بتونه صافلاب طوره آلامز،
هوا همیشه صایع اولور .
بدنی صالقوندن صافلاوچی نرسه، بدن
اوستنده اولان هوامی، یوقسه هوا اوستنده

غریبه کورینور . فقط بو ننگله برابر لذتله
اوقنور، هر فقره سی آکلاشیلور گوزل بر
اثردر . توبانده نقل ایتدیکمز فقره ایسه
تصویر سیرت و صورتده گی مهارت قلبیه سینک
کچکنه بر نمونه سیدر، که بوگون دخی
مثال طوتولمغه لایقدر. «

بوندن صوگ ابوالضبا توفیق بک مصطفی
نعیم افندینگ «ابشیر» پاشا حقنده یازغان
اوشبو فقره سنی نقل ایته در:

«... اصلنده آبازه پاشا خدمتنده و طفل
ایکن آنک یاننده تربیه کورمش اولدیغندن
لوند مشرب، امی و ساده دل و عواقب اموری
ملاحظه و تصور دغ غافل، عدل و داد حکومت
انفرادک آنجق سوزینی بیلور، و مهابت
و تخویف ایله خلقنگ مالنی آسان و جهله آلور،
امیانه خشونت زهد ایله متصف، قهوه برینه
صباح سود ایچر؛ دغان ایچن یاننده خمر
ایچن دغ بدتر ایدی. صلحا و مشایخی سوه
گچنیردی، اما بر حبه بدل ایتمز ایدی. اکثریا
رعایتی جمع ماله قادر، ولایت بییقنق فننده
ماهر، واجب القتل ارادله ایدی. و اکثریا
مهارتی جرید و مزراق اویناتمق و قانچ چالمق
و آت قوللانمق و شکار احوالنی سویلشمک
دغ مهارت ایدی. لکن سلطنت اهورنده
وسبیل غزاده ذره قدر ایشه پرامدی.

هائما دیز اوزرنک ادطورر، آز سویلر،
هیچ کولمز، کیمسه به قیام و اکرام ایتمز،
حدود مراسم و مراتبه اعتبار ایلمز، وزرا
دغ اولان اقرا و اسلافینگ پیله رأی و رضا
سنی کوزتمز ایدی. خلق اکثریا غوروندن
مقهور ایدیلر. جنه سی صغیر، دستاری
کوچک و جندیانه، ولباسی چرکسی ولوندانه،
قامنی قصیر، هرکنی جست و چاپکانه ایدی.

آدم اوفلى اوشودن صافلانور ايچون نه قدر اجتهاد صرف ايتسه شول نسبتده اوشومك خطرهمينه طوغرى كلور. شونك ايچون اوشودن صافلانمقنك الفائدهلى طريق ده ترتيب وندريج اوزرنده صوغه آلمق، تننى عادتلندرمكدر. هادت قدر كوچلى شى يوقدر. بعض آدملىر قش كونلرنده تيرلرگه باتوب اوپون كيسارلر و ايزولر ينى چيشوب، بور كلرنى صالحوب بورلر. موردوالر دكابر ينوار آيلرنده مونجه دن چيقوب قار اوستندن يالانغچ آياق اوپلرينه قايتورلر وبر ضرر كورمازلر. بونك سببى ايسه هادندر. اما بدنى وطبعنى مساعد اولمامش كيمسه لر ايچون صوغه هادت ايتمك ممكن اولماز. شونك ايچون هر كيم اوز حالنى اوزى بيلور كه، عادتلانم ديه بدنى وطبعنى مساعد اولما ديغى شيلر گه ده كوچلانماز كه تيوشلى.

اولان كيومى؟ اهل فن تجر به سينه كوره تن اوستنده اولان هوا مرتبه سنده تن نى، صالغو ندى صافلاوچى وايكنچى عبارتله تن حرارتنى ضياعدن حفظ ايدوچى، هيچ شى يوقدر. الف فائدهلى كيوم تن اوستنك اولان هوادر.

اوشبو سببىن كيوم كيولدىكى وقت تن اوستنده اولان هوا طبقه سى اوز حالنجه طورر لق اولورغه تيوشلى. تار و قساق ربا كه غايت ايركن كيوملر كيولدىكنده تن اوستنده اولان هوا كولمكى بوزولور وشونك سببىن نده آدم اوغلينگ تننده اولان قزولق بخشى صافلانماي تيز اوشوگه باعث اولور. يون كيو ملر آراسنك هوا بخشى اورنلاشوب طورديغى سببلى جيلى كولماكلر (فونايكه - فانيله لر) نى يالانغچ تن اوستنه وايكنچى عبارتله هوا كولماگى اوستندن كيار كه تيوشلى.

تربيه و تعليم

تربيه طوغروسنده

آنلر ايله بزلر

ايله برابر عقلينگ آرتوينه دقت ايلرلر. بونلرنك بالالارى اوشبو سببىن اهميتلى سوزلر سويلار كه اديگره نوب تپلى آچلور، فضيلت ايله رذالتين خبردار اولوب كوزى آچلور. زيرا بونلرنى تربيه ايدوچيلر حكابت روشى ايله تاريخ و باشقه بر مهم شيلر سويلارلر. بالالارده حكابت دكلافلرى حالسد

مغرب خلقينك الف اعتبارفه آلمش شيلر ندىن برى بالا تربيه ايتمكدر. بالا طوغديغى ايله آنك نطافتنه، سلامتليگينه، ايمزو و اوستينه كيوندرلرگه، اوپن و بوفلاتولرينه وشونلر

صبی وقتندہ بالانگ جسیبہ قویاش کو ستر لہاز، بغشی ہوا ویر لہاز۔ کوز تیکمکن قور قوب آدم کوزی نوشر لہاز۔

ایہزمک، پوفلاتیق، آشمانیق، ایہرتیک حقندہ نظام وقاعدہ دستور طوتلہاز۔

ذاتا تربیہ ایڈوچیلرنگ بوپلہ شیلردن اصلا معلوماتلری اولنہاز۔ ہر بزی خستہ اولدیغندین طیب چاقولاقی پردہ فارتچقلر کلوب افی، تی، ایم تم ایبلرلر، کرپی ونچقان ایبلری آشانورلر۔ بارماقلر یزہ بیلر ایزہ باغلارلر۔

اغزی آیدیق ایبلر آناسینی سوگارگہ کرشور، چونکہ تربیہ ایڈوچیلرندین بوپلہ درس لر آلدش اولور۔ حرمتسزک ووحشی سوز لیلک، اورنلی اورنسز قهر شفق، تیرگاشمکنی ہر ساعت دہر دقیقہدہ آنا آنامندین وعائلہ اہلرندین کوروب اوزینہ عبرت آلوب طورر۔

حکایت ایشتیکچی اولدیغندین یدی باشلی اودھا ایبلر «ہار ایدی بورون زمانہ بر قارت۔» حکایہ سی سویلنور، فقط بوقارت حکایہ سندین ہر عبرت جیقماز، آغلارغہ، کوبسز لنورگہ باشلانسی ہری، پیچورا، کیکیمبارا ایبلر قورودلنور۔ بو سببندین بالادہ قویان روشنہ بوراکسز ہر حیوان اولہرق یتشور۔ قولندین ہیچ اش کلماز۔

یاشی یدی گہ یتدیکندہ مکتب، معلم ایبلر قورنورلر «ملا کیلہ قولاغئکی کبیسار» دیہ علم ایبلر متاسبتلی اولانلرنی دشمن طوتارغہ اوگرہ تولر۔

درست! بعض ہر عائلہ لردہ گوزل تربیہ لردہ ویرلور، فقط آنلر نادر اولدیغندین بوق حکمندہ لردہ۔

مغرب خلقدہ فز بالالر ایسہ آنالروگو زل تربیہ ایڈوچیلر قوچاقلرندین چیققلری صوگ مکتبارگہ واروب ابتدائی علملرنی

وطن وملتی بولینہ جاننی فدا ایسدن بہادرلر، مشهور عالم وفیلسوفلر ترجمہ حاللر بینی اوگرنوب بونلرنی کندیلرینہ اورناک وامثال ایدرلر۔

بونلردہ بالا تربیہ ایڈوچیلر بالقاولقنی دشمن، غیرت وھمتنی دوست کوسترہ چک صورتدہ مقاللر ومثللر سویلاب، اشسزک، طمع، غیبت، نمیت وایکی یوز لیلک کبی شیلرنی منفور ایندرلر۔

الحاصل غرب خلقی بالالرینہ انک پاش وقتلرندین باشلاب ہمیشہ فضیلت وکمالت، حسن خلق درسلری وپروب طوررلر۔ فقط بو درسلرنی کوکلرگہ آغر کل چک صورتدہ دگل بلکہ اویون وکولکوروشنہ ہمہ بالالرننگ رغبتلنوب ایسزہ چکلری ہر صورت ایبلر سویلرلر۔ اوشبو سببندین بو بالالر اگرده سویلر اولسہلر آغلرندین حکمت ساچارلر، بیش اون یاشلرینہ یتدیکلرندہ مجلس وصحبت ادبلرنی بیلہش اولورلر۔ یدی یاشلرینہ یتدیکلرندہ بزون مقصدلری مکتب کہ یوروب او قومق اولور، ہر ساعت گنہ وقت اولسون مکتبندین قالمقنی اول یکتینک طولا اوماسندین قالمقندین دخی آغر کورر، اصلا تعمل ایتماز۔

ایشتہ تربیہ سایہ سندہ بالالر، بالا ایکان وقتلرندہ کامل ایبلر حکمندہ اولوب یورلر، بوپلہ بالالر سایہ سندہ ملنلر ترقی ایڈوب، شان وفخر کسب ایبلرلر۔

اما بزم حاللرمز نیچوکلر؟ ہونی ایسہ سویلرگہ حاجت کورلہاز۔ ہزلردہ تربیہ ہیچ یوقدر۔ کاشکی تربیہ ہیچ یوق اولسہ نہ اولسہ اول ایدی، تربیہ واردہ۔ فقط چوق تاسفی ایدلنہ چک حال، بوپلہ تربیہ لرمز تربیہ سزک تعلیم ایتمکدن عبارتدر۔

(اصل بعد) عبارسی ایدی، لفظا نیتمز شو، اما قلبا جمعه نك وجوبنه شك ایتمه یین بر فرد بلکه وجود بولماز ایدی. زیرا جمعه صحتدن بعد ایسه ظهر یوم، صحیح واقع ایسه نامعلوم بر ظهر گه نه زمان قضایه بر ایش ایشیز. بوده دگل ایسه تطوع دن اولوق قلبا منوی ایدی. بوصوکنغی صورتی اولگی ایکیه ترجیحا جمله رکعاته ضم سوره ایدیلر ایدی. بیلمنه سببه در، فقهاء یا علماء رحمهم الله ظهر یوم و ظهر متروکی اعتبار دن اسقاط، رعایه دن طرح ایدوب ده ۳ نهی درجه ده نفلی رعایه ایله حقنی ادایه اوزه نیشلر؛ حالبوکه ظهر مسا فرین مقصوددر.

حال شو مرکزده ایدیکه (الله تعالی رحمت و رضوانی ایله فرشوله من) مرجانی شهاب الدین حضرت نك تعقیقاری اولان «البرق الومیض» کتابنه دسترس اولندی کورلدیکه اوروشوز غلط ایشده صحیحی ترك احتیاط ایش. بو مسئله اوللری ده فروع ده مثبت ایسه ده بز اعنی مقلدلر آنای بابایار اوقه و دیلر فلان و فلان شهرلر کندلر قریه لر، حتی تبرکلر شریفلر ده بیله اوقبورلر، بز نه اچون ترك ایدلم ایله هیج اعتبار ایتمه مش ایشیز. البرق الومیض دیده تقلید دن پرده بی کوتردی ده ضیاء حقیقتی کوردک، بر آز ترقی پرور حریت دوست تقلیددن اوصا نائلر قول مرجانی ایله عمل ایدرک (فی الاصل مرجانی نك دگل سلف صالحین اسبقک قوی) صلوٰة مترده بی ترك ایدیلر؛ حال بوکه مسجد یزده برکنه اولوب بلده مزك مصریتنده شبهه یه سبیل بوق ایدی.

بو یله عمل ایدنلر بعض کیمسه لرک کوز

اوگره نرلر و هر بر فائده لی شیلردن آز او لسه ده حصه آلورلر. بوندن صوگ تدبیر منزی، اقتصاد منزی، بالالار تربیه ایلمک خاتونلر باشینه کله چک و بیلورگه نبوشلی اوله چق شیلرنی برر برر تحصیل ایلرلر.

اما بزلرده ایسه قزلر تربیه سی ابر بالالار تربیه سینه کوره دخی فنا ایدیکه معلومدر. حیوانلر اوز بالالرنی بزم قزلرمزغه و برامش تربیه لردن دخی گوزل بر صورتده تربیه ایدرلر. بروقتلر هر بلر قزلرنی اولدرلر ایدی، فقط آنلر قزلرنک بدنلرنی اولدرلر ایدی. اما بزلرده بدنلر سلامت قالور، آد-مهپیلکری، روحلری اولدرلور. اوشبور و حلری و آدمهپیلکری اولدرلش ذائلر بر رفت ملت آنالری اولرق یتشورلر. آنالری تربیه کورمگان، فضیلت نه شیدر خبردار اولغان ملت قولندن نه کلور، او یله بر ملتدن نه شیلر کوبیلور؟

مراسله و محابره

قارقارالی شهرندن:

بزم «قارقارالی» شهرنده عجب بر واقعه یوز کتوردی. بزم ایسه مجموعه ننگه یازو ننگ مطلوبدر.

صورت حال شو یله درکه: هر بر قزی و بلدان کبی بزده ده جمعه دن صوگره بعد از سنت احتیاط ادورت رکعت نه از ادا ایدیلر، نیتنه ده (نوبت ان اصلی آخر ظهر ادراکت وقتنه ولم

لرینه ایلشمه سی ایله مجادلله به طوتندیلر . هر چند دلیللری واهی بلکه بلا دلیل ایسه لرده کثرته مالک اولدقلرندن، جزئی گنه مستدل لرك صبیح بیانلرینه قولاق ویرن اولیادی . استاذلری فلان وفلان مداین اوقورلر، فلان وفلان حضرتلر ده بلا اعتراض موافقت ایتدیلر . آنلر بیللمه گان منی صوگ ؟ غوغا سی ایدی . کتابه مراجعته قبول ایتمه دیلرکه، حق ظاهر اولسون . زیرا بلدیلرکه کتابده آنلره ائمک یوق ، آنک ایچون کسه احتیاط نودیم ایدن فقها تعدد جمعه ده یاخود تعریف مصرده شبهه وقوعنده امر ایتمشلر ، بـوده خواصه علمایه مخصوص اولوب عوامه بامی وجه کان ادایه یول بر افهامشلرکه، فرضیت جمعه به شک داخل اولمه به خوفی ایله . یالکز تعصب عناد تقلید کورانه غوغا ده اولوب بالا خره فرار ویررلرکه ناشکند هلماسینه باروب آنلردن استفسار ایدلر ، بوگنا فرشو بعض مجربین دیدیلرکه علماء ناشکند فروعدن اوتنه کچد کلری معلوم دگل . سزه باباغی تقلید ایله فتوی دن باشقه هنرلری اولماز ، اما جمهور بر دفعه که صالح بلدیلر ، همان یازمه سی ترجیح ایله برق ومبضک جمعه به متعلق فصلن بالتمام یازوب : « بوگاسزلرک رأیکز نچوگ ؟ » استفسارنده اولدیلر ، زیر اکه یوقاریدن کلن اختلاف اقوال ترجیح بلا مرجح وتردد فیما بین النبیات بالجمله مجهول دگلدی . بونک بالاسنه بادیه دن بر جماعت صحرا ده جمعه ادایه جواز اولورمی دیهینه علماء « شاش » دن استفتا ایتمشلر . شو استفسار ایله استفتا ایکبسی معا او بلده فاخره علماء کرامی نک حضورلرینه واصل اولمش ده دورت بیش ذوات جهله مفتی اعلم فاضی (مهرلری اوپله کوستریور) فتوی

دوزمشلر . ایکی فتوی بر تاریخ ده بر قلم ده معرر اولوب لکن ایکبسی ایکی مضمونک نشریق وتغریب ایدلمش . شوپله که بزیم بلده نک استفسارینه شریعت نبویه ومذهب حنفیه حکمنجه قریه ده مصریتینده شبهه دن وارسته اولامایاچقندن احتیاط اولی بل واجب دیه مهر ایدرلر . یالکز بزیم قریه دگل بلکه کلروسیه زیر حکمنده اولان بلدان وامصار بالجمله بو حکم ده داخل عباره سنده یازارلر . بادیه فتوی سنه بادیه ده جمعه فرض اولمش قرق آدم بقول شافعی حاضر اولسه لر ، اماملری خواه والیدن مصدق ، خواه فقط اهالیدن منتخب ، خواه دائمی منصوب خواه موقت ، خواه جامع اولور خواه اولماز ادای جمعه به حکومت اذن ویرسون ویرمه سون برابر ، شریعت نبویه ومذهب حنفیه حکمنجه بلا شرط وبلا قید ادای صلوة جمعه جائز اولور .

خوش ! ائندیلر باقکز نه درلو فتوی چپه مش ؟ حال بوکه عوام نظرنده بیک زور قازان ده قایناغان بیک اسسی قول تیرزگه یارامی . صحرا ده قرق آدم ایله شرط وقید دن بری احتیاطدن سرزاد ادای جمعه به جواز اولور ، قریه ده (اعنی شهرده کی مصریتینده شبهه یوق دیدیش ایدیم) شبهه دن وارسته اولامایاچقندن احتیاطا آخرظه لروم کورپله بلکه ایجاب ایدله ؛ بو فتوالرک هر ایکبسی نهر ورتمه بر ایدن ذوات بعینه ذاتلردر . برنده نه ایسه دیگرنده ده شودر ؛ بوذوات کرام بزم ایلری بلدیکلریمز دگل ، یالکز عبدالواحد قاری (که پیتره ایکنچی دومابا مبعوث صورتیل واردغندن بزچه فی الجمله مجهول دگلدی ، اما دیگرلرینه هیچ معلوما نیمز اولمادغندن حقلرنده شی دیهیه جسارتیز

ده ظاهر الروایتی اصول سنه دین همه بحثی
ترکمی ایدرلردی؟ البته دگل؛ بلکه نقل
وروایت ایدرلر و کندو مختارلرن ده تردیفی
ایدرلر ایدی.

افندی فتاوی مذکوره پی حرفیا ثبت
لازم ایدی؛ لکن سوز اوزامایه واسطه
اولمادین غیری بر فائده معتد بها اولمادین
صداع و برر فکری ایله اعز قارئین کرامی
آچیدغمدین ترک ایتیم، لازم اولورسه هر
زمان ایدینه سی ممتنع دگلر.

بو خصوص ده شقه می مجموعه فریده
کزه تمکنیکزی رجا ایدرم، نا که خطا صواب
فتنی بر جانیده ایسه مطالعین کرام تمیز
وتعیین ایدرلر. مفتیلر جنابلری، نریه استنادا
وفتنی بر دلیله اعتمادا بوبله چه ضدیکدیگر
فتوی دوز دیلر؟ جریدهیه آنلرده کرم یوز
ندن بر ایکی کلمه دریغ طوتهسه لر دیه رجا
مزدر.؛ والله یقول الحق وهو یهدی السبیل هو نعم
المولی ونعم الوکیل.

شهر قارارالدین:

محمد جان محمد صالح اوغلی خجندی.

« اوقا » شهرندن:

« شورا » نك ۱۱ نهچی نومبرنك « کوز
نعمتی » مقال سنده: « صوقولقمی مشکل،
صاگئر اولقمی؟ سوالبنه هم آچیق هم طو
غری اولرق جواب و بررگه شمذیلک بسزم
اقتدارمز یوقدر » دیش ایدگز. بو خصوصه
سز فنی کتابلر اوقوب کوپ شیلرگه مطلع
اولدیغکزده شبهه مز بوق. بن سزگه تنبیه

ایرشمبور. لکن دلیل معرضنده ایتدکلی
روایت، در مختار، وحاشیه سی رد مختار،
فهنستانی، شرح وقایه و امثالی توالیف متأخرین
اولان فروع فقه ایدی؛ یوقاریده مذکور
تجربه گارک ظنی اصابت ایدی.

ایدهی شریعت نبویه و مذهب حنفیه به
اسنادلرینه کلام: عجب! بو احتیاط ظهور عصر
سعادت و خلفاء راشدین عصرلرنده ده اوده
لمش می ایدیکه، شریعت نبویه استناد صالح
اولسون؛ فرض واجب عملیات شریعه ده برر
رکن اولدقلرندن، تعیینلری ایچون دلیلدن
سند دین لایدرکه، فرض با واجب ایدیکی
پیلنسون ده عملی علما اولسون، عملدن علم
مقدم ایدی دگلمی؟ واجب ایسه عملا فرض
اولدیغندن هر بر اهادک بونی عمل واجب دیه
سی ایله وجوب شرعی هدادینه داخل اولرمی؟
بر حادثه بی آهادک شرع نبوی دیه سبیل،
مادام که اصول دین ده سندی اولمایا اسناد
صحیح اولورمی؟ ماشاء الله!

واعجب! امام اعظم ابو حنیفه رضی الله
عنه جنابلری بو احتیاطی کندولری ادا ایتمش
لرمی؟ بلا ترک اداسی ایله نرده اولسه
اولسون افنا ایتمشلرمی؟ ظاهر الروایت شو
صورت تا دیه ده یازوب بر اقمشلمی؟ که،
مذاهب حنفیه به اسناد، اسناد مال یکن اولمای
اسناد صحیح اولسون! اما بزه دیرلر که کتب
سنه پی بالتمام کوردگزمی که آنده یازمادیغنی
دعوی ایده یورسز. دبرز که نعم؛ دوگل
کورمه مشز اما در حقیقت کتب سنه ده او
لور ایسه ایدی صگره لرنندن کلن علما وائمه
البته نسبان ایتمز، نقل وروایت ایدرلر
ایدی، زبیرا شو حقه بو قدر اقوال مختلفه نی
متردد نقول و مذہب روایتلری یازارلر

ايتىمك روشلرى ده (بىكى اصولده درس آلاما
غانلارنىڭ) ضعيف اوله در « دبه اوقومش
ايدىك . ع . م . ت
شورا : - يازديغىز ايچون تشكر
اولنور . قرآن شريفده بندلرگه منت اورنلر
نده هر وقت « بصر » دىن مقدم « سمع »
ذكر ايدلر . احتمال كه بو حال كوز نعمتنه
كوره قولاق نعمتىنىڭ دىخى ببولك والسوغ
ايدىكىنه اشارت ايچون اولور .

يوزندن دگل بلكه شاگرد وقتىده فن تربيه
(پيداغوغيا) اوقودىغىزده خاطرمدن قالمش
بر جملنى آز مناسبت ايله اولسه ده يازارغه
موافق كوردم . بز « حواس خمسسه نك اىك
كركلوسى وانسانلرنى جبو انبندن آبررغه
اىك سبب اولانى سمع دبه اوقومش ايدىك .
آدملرنىڭ سويلاشركه اوگرنمكلرى اصل سمع
سببندىر . صاڭغراو بالالر تىلسز اوللر .
صاڭغراولرنىڭ الله تعالانى تانولرى وعبادت

ايمال بى

خاص ملكى، بتون بى بشرنى اوزىنىڭ اسپرى
وخدمتچىسى صاناماقچى بولا . شونىڭ ايچونده
كره ارضده غى ايمال وحركانتى اوزىنىڭ
كېفنه موافق روشده يورتونى اوزىنىڭ حقى
دېب بله وشوگا استناد ايدىرك . اوز مرادندىن
باشقه هېچ بر برده بر چىن اوچووينه ده
راضى بولاسى كېمى ، مگر كه قارشوسىك اوز
يىنكىدىن آرنغراق قوت كورسه گنه قول
باغلاب مجبوراسكوت ايتىه .

ياوروپا ملل متمدنه سېنىڭ حالى شايبان
تېچىدىر . اوستىن باقلىقده ، گوبا بتون دنيا
اهلى اوز مدينىنى ايله متمدن ايتىركه
طربشه ، آسيا ، آفريقا صحرالرينه « معارف
ومدينىت » ناسرلرى يبار . لىكن باشقه
چىسدىن وباشقه دىندىن اولان بر مات اوز
اخيبارى ايله ياوروپا مدينىتىنى قبول ايتىمگه باشلاسه
ياوروپا آنىڭ حقنىك زور شېه گه توشه ، اول ملت

مدينىت حاضره حكومتلر ، ملتلر وحتى
خصوصى انسانلرنى بر بربنه شول درجه
ربط ايتىش و شول درجه تضييق آلتنه صومشدركه
دنپاننىڭ قابو بىرنده اولسه اولسون آزمى
چوقمى وقوعه كلن تبدلات وانقلاب درحال
بتون دنياغه تاثير ايتىه ، كېمكه بر واقعه
بتون عالم مدينىت طرفندىن محا كه ايدىلرك
غلبان افكار گه سبب بولا . باخصوصكه ، بو واقعه ، بو
انقلاب ياوروپا مدينىتى ايله متمدن ، ياوروپا دىنى
ايله متمدن بولماغان ملتلرگه تعلق ايتىسه مدينىت
حاضره دنپاسىنىڭ عصبى لگى دهاز ياده آرتادىر .
طبيعى ، بونىڭ سببلرى كويدىر . لىكن
اىك هادى واىك فصقه سېده شولدركه :
علوم ، معارف ، مدينىت وتېخنىكده عقللره
هېرت وپىرهك درجهده ترقى ايتىش اولان
ياوروپا ملل متمدنسى ، بتون جهاننى اوزىنىڭ

جیبلی ترکیه ایله بلغاریا آره سنده فوزغالوب
 باوروپا افکار سباسبه سنه خبلی هلمبان بیرگان
 مسئله صلح طریقله حل اوونوق اوزره دره
 برابنده بین الملل پارلامینتله قونغره سی
 جیبلوب، ملتلر آره سنده صلح نی معافسده
 مسئله سندن بعث ایتدیلهر. گبرمانیا باش مینبستری
 ده، گرمانیا: « اوزینگ زاقوننی حقوقنی ،
 زاقوننی اسباب ایله مدافعه ایتو » شرطیله تراخ
 سلاح ایتارگه ده ، صلح طرفداری بو اورغده
 « مائل » ایدینگنی حویلادی. فاس ده بئی سلطان
 بولدی . هر چوق شرطلر ایله باوروپالولر
 بونی تصدیق ایتیک بولالار . ایرانده حریت
 ایله استبداد معاربه سی دوام ایتنه ، دین ، فای
 و تیل قوداشی مسلمانلر ایکیگه آبریلوب صو
 هشرق تزدیق قانغه باتالار ، یوزلرچه بالالرنی
 ینیم قالدیرالار . اداره مشروطه گه صداقت ایله
 قرآن اوبوب یبین ایتکان ایران شاهی ملت
 مجلسنی طویقه طوندراغاج ، هر چوق معاهد
 لر وفدائیلر نی آباقلرندین آصدروب اوتر
 نگاچ « باغ شاه » دیگان برده شهر طشند
 ایکی میلیونغه توشوروب اوزینه دؤارپس
 سالدره و آنک اسمنی ده « نشانه فتح » (جیگو
 یادکاری) دیوب تسمیه ایتارگه قرار بیره !

بزننگ روسیه مسلمانلریده اولگی چ ، غایت
 راحت وطنی غنه یوقلاب صو ایچنده گی طوز
 شیکللی مادی و معنوی جهندن کوندین کونگه
 لری باره لر .

علیهنده انترقیه لر و اول ملت حقنده رقابتلر ،
 نزالر باشلانورغه حاضر طور . بونک مئا
 للری کوبدر . باوروپا حکومتلری ایران ،
 ترکیه ، مصر و فاس اولکه لرینی اوزلری
 « مدنیتلندرگه » پک تلی ایدیلر . لکن بو
 حکومتلر اوزلری باشلاب باوروپا مدنیتنی
 قبول ایتارگه تلی باشلاغاچ بونلر حقنده هر
 طاقم تدبیرلر ایتارگه ، بونلرنگ استقباللری
 حقنده هر طاقم پلانلر قوروب قوبسارغه
 باوروپا دیپلوماتلری لزوم کورهلر وشونک
 ایچون هر برسبله کوریشوب قرارلر بیرهلر .
 بومدا کرهلر و بو قرارلر حاضرگه کیزلی طوتو
 لقمده در . شونک ایله برابر ، باوروپا
 دیپلوماتلرینگ : « عالم اسلامیت اویغانا ،
 جنس اصر خوفی یانینه « عالم اسلامیت »
 خوفیک قوشپله ، بو ایسه باوروپا وخرستیان
 مدنیتی ایچون خوفیلدر ، بناء علیه بوکا
 قارشو طورونک چاره لرینی حاضر دنوک اویلاب
 قویبق لازمدر « کبی فکرلرده بولندقلری
 طن اولونمقده در . اوز استقباللرینی دوشو
 نمگه البته آنلرنگ حقاری باردر . لکن بز
 متمدن باوروپادین آنی کونمز ایدک و « بزنگ
 مدنیت » « خرسیتیان مدنیتی » سوزلرینی
 هر چیتکه قویوبسده قوری « مدنیت » و
 « سعادت بشریه » سوزلرینی ایشتورگه
 و عوم بنی بشرنگ شول نقطه فه متوجه بولو
 لرینه خوش نظر ایتولرینی ، دین و ملیت
 مسئله لرینی هر کمنک اوزینه طابشره رق
 بونلرنی آمال سباسبه گه آلمت ایتولرینی
 زلامز ایدک .

بو صولک کونلرده بولغان سیاهی واقعه
 لردن بلغار وکیلنی ضیافت که دعوت ایتماو

کتابت و اشعارات

صو او طی

جېکسز تیلیگرام

مشهور ډیپلوماټی امریکالی - دوکتور « فیلپس » امریکا ایل انکلتره آره سنډه بر پارا خودده بارغانده یولده چېکسز تیلیگرام واسطه سېل انکلتره و امریکاده هوا نیچوک اید یکنی صوراشمش و امریکا ساحلندن ۱۴۰۰ چاقرم، انکلتره ساحلندن ۲۱۰۰ چاقرم پرده اولدیغی حالده هر ایکسندنه کی هوا حقده درست معلومات آلورغه موفق بولمشدر. اوشبو خبر، هوا واسطه سېل اوچ ساعتده پارا خودغه ابرشمشدر.

« بیرلین » هندسارندن فیدلر، صوغه تېو ایله قابونه طورغان بر صیوق ماده کشف ایتکان. ایهپراطور و بلهلم صورادی بوینچه، آناڭ آلدنده اوچ مرتبه تجربه یا صالحان. هر قابوسنده مطلوبه نتیجه ویرگان. بو صیوق نرسه نی کولگه توککانلر. بالط ایتوب او ط قابنوب بالهونی قرق فوط قدره و اغه کوتار لگان.

غرب ادبیا تندن

آنا (۱)

محرر ... طوقته کز ملی ... بن سزگه مصر اعلر یازه چقمن.
قارچق - آنلر بوگونوک اولگوررگه کرک شول ... آناڭ اوستنده ده بن بیت پک فقیر من.
محرر ... سز بکا سوزمنی بئررگه بیر مادیکنز. بن سزگه اینورگه تلاگان ایدمکه:
مصرع یازغان ایچون با ۵۰ شیلینغ آلامن،

قارچق - سزنگده، اوزکزی پک سو به طورغان آناکز واردر، بن بوکا امینم.
محرر ... بز آنی بوکونگنه کومدک، دبه آفرونغه جواب بیردی.
قارچق ... مونه بن کوب سوبلاب سز ناڭ یغلاب قایغو وحسر تکرکزی بکلابتو و کزگه مانع بولوب طورغانن، جناب حق سزگه صبر وتسلی ویرسون، صا بولکز!

(۱) باشی ۱۷ نچی نومبرده

محرر — اوز ھاۋلەڭنى قارارغە حاجت بولا باشلاغاچ، «آنا اوزىنى اوزى قاراسون» دېب آنى طاشلارغە منى؟ دېب قارچىڭ سوزىنى كېسىدى .

قارچىق — بىڭا بېت كېچنورگە پىك از كره ك ، بن پريوتىدە بوش قوارتېرادە طوره من ، آنڭ اوستېنە ، خدای غە شىكر ، ايسسانلىگم دە يىغشى ئىلى ، نگو تگوب ، آش پشروب بر از خدمندە ايتە آلان ، صافلابقنە طوقاندىتېكروب بولا . اوغلم بىڭا سوبىنوب ياردم ايتار ايدىدە بېت خاتونى . . . آقچە خاتونى نقى ، اوغلم اول آقچەنى اوزى تلاگانچە طوتا آلدى .

محرر — اول حالە مصراعنى بازارغە باشلىم .

قارچىق — پىك يىغشى؛ اوغلمڭ شوندى زور بر بايرامندە ، كشى آرەسندە ، آناسندىن اويات كېلماسون اېچون بن آكارغە گوزل بر ھدىدە ساتوب آلدىم .

ئىلھ نېچە فات كاغدارگە تورگان نرسەنى قارچىق صافلىق برلن آفرونغنە چىشاركە باشلا دى . كاغداچىدىن ، طشىسى كەشلىگان ، اچى يوقاغنە آلتون يوكورتكان كچكەنگە بر قايماق صاوتى چىقىدى . بو صاوتنىڭ طشىنە بر يرگە بوزىڭ ، اوغلىڭ يوبېلى بى اېچون يادكار ايدىگى ، يوبېلىڭ ناز بىغى حاك ايدىلمش (قازوب يازلمش) ايدى . قارچىق قايماق صاوتنى اوستال اوستنە فويديدە شادلانوب :

— گوزل بېت ۋە؟ ديدى .

محرر ملايم بر چەرە ايل :

— البتە ، پىك گوزل بر شىدىر ، ديدى .

قارچىق — حقىدە بېت آنڭ اوچوز

نوگل ، آنى آلورغە يتارلك آقچە حاضرلر

ياكە بر دە . حق آلماينچە بوشلاى يازامن . قارچىق — لىكن ، بن امېد ايتە آلدى من كە ، سز بىڭا بوشلاى . . . چونكە بىز ھېچ طائىش توگلمز .

محرر — مونه طائىشدىق ايدىدى ، او طو رېڭىز ، سوبلاڭىز اوغلىڭىز حقندە . كڭ اول شونى ايتىڭىز ، كىدر اول ؟

قارچىق — اول شونلاندىبەنلا ، (انكىلتىرە دە) كچكەنە بر شەرنەدە مطبەچە چىدىر ، ھم غزىتە چىقارا . آنڭ اوبلە نووينىڭ ھم شول خدمت كە كرىشووېنىڭ ۲۵ يېلى اېكىسى بر كوندە طولا . شونڭ اېچوندە ، شول كون شرفنە بن آكارغە مطلقا مصراع بازىدروب بېرە سم كېلە ايدى ، اول آنى اوزىڭ غزىتە سېنە باصوب چىقارر وفوق العادە سوبىنور ايدى ،

محرر — نېچە باشدە اول ؟

قارچىق — ايللى لر نېرە سىندە . اوزم يتەشنىچى دە ، بن كباوگە ايرتە باردىم ، ھم ايرتە طول قالدىم .

محرر — سزنىڭ ايرىڭىزنى خدمندە بو لغان ايدى ؟

قارچىق — ايرىم معلم ايدى ، ھمدە اچمگان وقتىڭ پىك يىغشى طىبىعتلى بر كشى ايدى ، لىكن صوڭغە تابا ، اچمگان وقتى پىك سېرەك بولا باشلادى . اوغلمىز ۱۵ ياشلارندە وقتدە ايرىم اولب طول قالدىم ، اوغلم بر اورنغە كروب آقچە طابا باشلاغانچە غە قدر ، باشقىقە طول خاتونلر شېكىللى بندە نگو تگوب كېچىدىم . محرر — صوڭ ، اوغلىڭ اوزى آقچە طابا باشلا غاچ سىڭا ياردم ايتە مى ؟

قارچىق — يوق ، اول اوبلەندى . اوزىڭىزگە معلوم بېت ، اوز ھاۋلەڭنى قارارغە حاجت بولا باشلاغاچ . . .

وشونلرنڭ قارشوسىنە ھېچ بىر مكافات كوتەنگان
بىر آنانڭ اوز اوغلىنە اولان مەبىتى ايله طولو
ايدى .

بو قدر روح و نامۇرات ايله طولو اولان
شعرنى نېچك بازغاننى مەرر اوزىدە سېزمى
قالدى . يازوب تمام ايتكاج ، قەچقروب آنى
قارچىغە اوقودى . قارچى قوللرېنى قاوشىغان
كوبىنچە ھېچ حر كىتىز اورندىدە اوطورمقە
وكوزلرندىن چىققان ياش بورتوكلىرى جېورچقى
بىت لىرىدىن تىگاراب توشىمىكە ايدى . مەرر كاغد
نى قارچىڭ قولىدە طوتىدى . اوطورغان
اورندىن قوزغالەرق كاغدىنى قولىدە آلتاچ قارچى
مەررگە :

— سزنىڭ ، اوزىڭىزنىڭدە آناڭىز بولغان ،
شونىڭ اېچوندە سز آنا مەبىتىنى شول قىدر
گوزل تەوېر ايتارگە بلە طورغاندىرسىز ؛ سزگە
پك رحمت ؛ بازغان شەرلرڭىز اېچون سزگە
مكافات بېرىگە منم ھالىدىن كېلىمى ؛ فقېر بىر
قارچىنى ، كوبىدىن بېرىلى كورمىدىكى روشدە زور
بىر سويىچكە ايرىشدىر و كىز سېبىلى قىلگىزدە حاصل
بولغان نامۇر سزنىڭ مكافاتىڭىز اولسون اېندى ،
دېدى و اوزىنىڭ كېيىكىن بايق قوللرېنى
مىررڭ باشىنە قوبەرق ، آنى اوزىنە طابا ايد
يدە ما ئىغايىدىن اوپدى و دېدى :

— سزدىن الله راضى اولسون ، الله سزگە
بىخت و سعادت و بىرسون ، سزنىڭ اېچون ، نىڭى
دنيادە ، رحوم آناڭىڭىزنىڭ روحى و بو دنيا دە بن
دعاچېز .

بوندىن صوڭ قارچى اوزىنىڭ قايمىق
صاوتنى كاغدىگە بىخىشلاپ نوردىدە ، بوگول
بوگولە سلام و بىروب ، واق واق آتلاپ
اېشىكىدىن چىقوب كېتىدى .
اوزىنىڭ بولمە سىندە بالىڭىزغىنە قالغاج

اېچون بىڭا بايتاق مدت قىبىلوب طوروب
آقچە جبارغە طوغرى كېلىدى ، دېە بىر آز
افتخار دە ايدوب قوبدى .

مەرر — بولور ، اشانامىن .

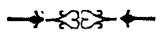
قارچى — سز پك بىخىشى كىشى ايكانسىز ،
اول ھال دە بن سزگە بارندە ايتوب بىرىم ؛
بىز فقېر كىشىلر بىتون كونمىزنى قارە اېمىك
و قەوۋە ايله اوتكارەمىز . اما اوغلىمە بو بولاكىنى
آلوب بىرر اېچون بن قەوۋە شىكر و سوت
صالىھىنچە ، قارە كوبىنچە گنە اچوب آقچە جېدىم ،
درست ، بىرر بلىدىن آرتىق شولاي قارە قەوۋە
ايله كوي اوتكاررگە طوغرى كېلىدى ، اما ،
آنڭ قاروى ، اوغلىمە نېندى ھىبىت بىولاك
آلدىم ؛ ھم اوستىنە مىصراع بازدرر اېچون
بىش شىبلىنغ آقچە دە آرتىدىم .

مەرر تېزگنە باروب اوزىنىڭ بازو
اوستالى يانېدە اوطوردىدە ، كوزلرندىن طامغان
ياش بورتوكلىرى ايله چلانمىش كاغدىگە بىرشىلر
بازارغە باشلادى .

قارچى قوللرېنى قاوشىروب ، آنڭ
بازغاننى فوق العادە بىر لىت و سويىچ ايله قاراب
طورغە باشلادى و دېدى : — شعر بازغاننى
بىنم بىردە كورگانم بوق ، سز آنى نېچك ايتوب
بازا باشلىسىز ايكان ، شول بىڭا پك ھېچ طوبولا ،
شونى كورەسم كېلەدر .

مەرر قارچىڭ سوزلرېنە قولاق بېرمى ،
اول باز ، قلمى كاغدى اوستىندە بوگرە ، بازغان
نرسەلرى ، بىكە تىلگان اېنجولر شىكىللى ،
بىر بىرسى آرتىدىن تىزىلوب فوق العادە گوزل
و موثر مىصراعلر تىشكىل ايتلە بارا ايدى .
اول ، آنادىن اوغلىمە پادكار مىصراعلرى بازدى .
بازغان نرسەلرى صافى مەبىت ايله ھەر بىر
مشكلا تىكە توزگان ، ھەر بىر فدا كارلىقنى ايتىكان

ايندى ، بنم جانم شونى ايسىئيدىر» ديدى .
 ايرى يارار! ديه وعده وپردى همده بر وقت:
 «ايمدى بن اسمى اوز گرتدم، اوزمه قاچرديه
 اسم وپردم» ديدى . خاتون : «واقعا بو
 صوڭنى اسمك اولگيسينه قاراغانده كوب گوزل.
 فقط هنوز حيوان ازارندن چبقه آلاماشسين!»
 ديدى .

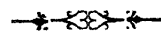

سۆمه

♦♦ حریت و برابردن ايلك تركياده ۳۰،۰۰۰
 جاسوس اولوب زور وظيفه لر آلوب طور مشلر
 و سياسى اشلر ايله تهمت ايدلوب، زندانه
 سالنمش ۱۰۰،۰۰۰ مېوس اولمشدر .
 ♦♦ آمريقادا بوندن مقدم ۶۱۲ آر شين بيوك
 لکنده بر پورت بنا ايدمشلر ايدى شمدى
 «نيويورق» شهرنده اولان «ميتروپوليتان»
 اسملى استراخاواى شركتى ۶۵۷ آر شين بيوك
 لکنده بر پورت سالدى . اوشونك شهرتى
 آز كونلر صوڭ بته چكدر . زيرا «افويتال»
 اسمنده اولان ايكنچى بر شركت ۹۰۹ آر شين
 بيوك لکنده ۶۲ قات ايدوب بر بنا ساله چكدر .
 بنوب توشوب بورر ايچون بو بانك ۳۸ يرد
 الكتريق ماشينه سى اوله چق . مصرفى ده روس
 آفچه سى ايله يوز ميليون صوم تخمين ايدلمشدر .
 ♦♦ استانبولده اوشبو ييل قانون اساسى اعلان ايد
 لدېكى صوڭ حربه ناظرى اولان رجب پاشا،
 اسمى رجب اولوب رجب آينده حربه ناظرى
 تعيين ايدلمش، رجب آينده، استانبولده كلش
 رجب آينده وفات اولمش .
 ♦♦ آمريقا جمهوريتى علم يولبته هر ييل ۲۵۰
 ميليون صوم صرف قيله در . بو مملكتده ايسه

جورج پرسلهى قولى برلن با ڭاغينه طايانديده
 اوکسوب اوکسوب يغلارغه باشلادى . لکن
 بو ياشلر، آچى حسرت ياشلرى نوگل بلکه
 آنک يوره گينى طوئورغان فايغولرنگ بوشانو
 وندن عبارت ايدى .

جورج پرسلهى يغلاودن طوقتاب اورنندن
 طورغان وقتده قوباشنگ ضبالرى ترزه نوبنده
 گى گلر آر قلى اوتوب بولمىنى ياقطورتوقده
 وقتديل پبالارندن اونكان تورلى توسده گى
 ضبالر لاقلى اورندقلرنگ آرقه لرينه انعكاس
 ايتمكده ايدى . محرر اوزينگ روحنده بريكل
 لك ، قلبنده بر سوينچ حس ايتدى . جورج
 پرسلهى بو كونگه قدر شعرلر و نثرلرني
 يالگز «بازا» ايدى ، بوگون ايسه عمرنده
 برنچى مرتبه اولارق شعرنى «ايجاد» ايدى
 و بوندن ادتبارا اوزينگ شاعر وقوه شعرينه
 جناب حق طرفندن اوزينه احسان ايدلمش
 اولديغنى برنچى مرتبه اولارق حس ايتدى .
 «مترجم ف . ه .»

مسايره

(امام زجاج حضرتلرينك «الامالى» نام
 كتابندن :

«ايشاك» اسمنده بر آدم خاتون آلدى .
 بو كېسه خاتونى ايله پك يخشى تركلك ايتدیلر .
 دنبالرى ده يخشيلاندى . كونلرنگ برونده
 خاتونى : «بو اسمك گوزل دگل، باشقه بر گوزل
 اسم نابوب، اولگى اسمگنى اوزگرتسهك

۷۰ ميليون مقدارنده خلق وار. علم سايه سنده امريكا خلقينك داخودى (وارادات و تابوشى) -وك ييللرده ۱۱ ميليارد صوم آرتمشدر.

♦♦ روسيه ده ۱۴۶ ميليون خلق وار. بونلر دن بر ميليون ۵۰۰ مگ مقدارى اورتا آبرا زاوانبىلى، ديمك بوز آدمى بى اورتا آبرازاوانبى ليدر. حالبوكه بعض مدنى مملكتلر نك ياروم خلقى اورتا آبرازاوانبى ليدر. بكرمى ميليون اولان روسيه مسلمانلرى آراسنده اورتا آبرا زاوانبىلى (گيمنازىه و آنك كى پروگراملى مكتبلرده اوقوش و شونده اولان علملردن خبردار)، كيمسه نه مقدارده اولور؟

♦♦ روس «آفاديه ناولق» سى بتون آوروپا علمى جمعيتلرينه مراجعت ايتوب، بتون دنياده غى ييل و چيسلا سايىنى برلشدر و مسئل سىنى قارار اچون عمومى قونجره سى باصاونى تكليف ايتنچكدر.

♦♦ كيشينى شهرنده اوتكان دوما اعضاسى «فروشيوان» طرفندن چغارلمقده اولان قاره گروه «دروغ» غزته سى اوشبوكونلرده خزينه دن ۱۰ مگ صوم ياردم آلمشدر. بوغزته كيشينقده يهودى پاهر و مينه سبب بولغان ايدى . «ت. ق.»

كتاب دشمانلرى

هر ييل دنياده بوز ميليونلرچه نسخه باگى كتابلر نشر قبلنوب طورده در. پك نادان بولماغان همه ملتلىر كتابنى سويهلر؛ درجه ترفيللىر كتاب كو بلگى ايل سانالا. كوب آدملر اوچرى: باشقه لرغه قاراغانده آرتغراق كتاب محبى بولالر؛ همملىرى بوينجه كتاب جيوب بيلكلرچه، بوزمك، هنى ميليونلرچه جلد

كتابلى كتبخانهلر قالدردر. لسكن تاريخ كورسانه دركه: كتابنك دوستلرى كوب بولسه، دشمانلرى دخى ده كوبراك بولمشدر. بوندى آدملر اول زمانلرده بىك كوب بولغان. الك ايسكى كتاب دشمانلردن برسى بابل پادشاهسى بغت نصردر. بو آدم اوزندن اولگى پادشاه و قهرمانلر نك شهرتینه كونلاشوب، اوز مملكتنده گى همه كتابلرنى ياندرتمش و «تاريخ ميندى باشلانسون!» ديمشدر. قطاى ايمپراطورلردن «چى خوانغ نه» ده نه سبيدندر، اوز مملكتنده گى بتون ايسكى كتابنى جيدر و ب ياندرتمشدر. قاتولىك پاپالردن بىك غريغورى، خلقده فقط خريستيانلىق حقنده غى كتابلرغه قالدرو قصى ايله اوز نفوذنده اولان مملكتلرده گى بارچه ايسكى فلسفه و فن كتابلرن خراب ايتدرمشدر. بيزانتيه (استانبول) ايمپرا طورى ليف استانبولنك الك بىك كتبخانه سنى؛ روما ايمپراطورى يولبوس قيسر دنيا نك الك مشهور كتاب جمعى اولان اسكندريه كتبخانه سنى، ايسپانيا پاپاسلردن قاردينال «قسه مهنس» ۵ بىك دانه الك مزبن و قىمتلى قرآن نسخه لر ينى، بيزانتيه ايمپراطورى مافسبيليان اوز مملكتنى كتبخانه لرنده گى بارچه يهودى كتابلرينى، انگلتره نك پك اوصال وزيرى فرمؤهل - اوقسفورد كتبخانه سنى ياندرتوب بترمشلردر. ايسپانياده جزوبنلر و قاتولىكلر طرفندن اوتقه طاشلانمش كتابلرنك صانى، حاضرگى آوروپانك ايسن كينارراك درجه ده كوبدر.

تاتار خانى هلاكو صوغشوب بغدادنى آغاچ، كتابلرنى جيوب، اسپانك الك

تابشدر . بونك كوفندىن اشلانمىش باطينكه
وايتكلرنى لوندىن شهرنده اولان پوچنه مامور
لرى كىوب تچر به ايندىكلرنده هېوان تريسندن
اشلانمىش كوندىن ز ياده چداملى اولدىغى اشلا
شلىشدر .

♦ ♦ هوا فلوتى تاسپس ايلر ايچون آمريقا
حكومتى پارلامېنتودىن بر ميلبون ريال آقسه
صوراغه حاضرلنده . اوشبو فلوت آمريقا
حدودى تيره سنده هر وقت يوروب طور
چقدر . «الجامعه» .

♦ ♦ آمريقادا «ماين» ولايتنده ايسرتكچ بالكنز
آپتيكلرده گنه ساتوله در . كرك كيمسه شوندىن
واروب دواروشنده ساتوب آلا در .

♦ ♦ قطب شمالى آدم طوررغه صلاحيتلى،
هواسى يغشى وجبلى اولدىغى ظن ايتله ر .
حتى كه بعض طبيعبون آدم عليه السلام ايله
آنمز حوانك ايلك طورمش اورنلرى قطب
شمالى مركزنده اولدىغى بعض فنى دلبلردىن
استخراج ايتله ر .

سلفلرنك بايقلارى

بزلرده كوب آدملر واردركه، صحابه
وعموما سلفلرنى يارلى تركك ايتىش ، كيم
چاقور وكيم كتورر ايكان ؟ ديه طورمشلر
يا خود بتون هم لرىنى مسجدلرده نماز
اوقوب وتسيبج نارتوب كهرر اولمشلر
ديه ظن ايلرلر . بو ظن درست دگلدر .
سلفلر فاشنده الك مكرره كورلمش شسى
طمع وسلامت بدنىلى اولدىغى حالده باشقهلر
كوزينه قاراب كسبسز وهركنسز پاته ق
اولمشدر . سلفلرنك كوبراك هم لرى مسجد
ده اوتىش ايسه بو وقللرده مسجلر بالكنز
عبادت ايچون گنه مخصوص اولماي ، بلكه

زور صولردىن بولغان دجله گه طافلاتقان ده ،
دجله بولوب طورمشدر .

الحاصل تارىخه الك كوب ارهم ايتلگان كتابلر
اسلاملر نقيدر . خيلى كتابكه مالك اولان
قران ، روسلر فولينه كرديكده هېچبر كتابسز
قالمش ؛ غربستيان ميسوفيرلردىن «داوسينغ»
اوز مذهبينه مخالف نهدر كتاب ، نهدر بر بر
مقدس سانالغان نرسه بولسه ؛ جمل سنى
ياندريشدر . لكن الك كوب اسلام كتابلرى ،
اهل اسلامك اوز اعتبار سزلقارى ، اوز آره
صوغشلىرى ، كوب كتابلرنى طاراقان آشاو
هم بازارلرده يانو سببلى تلف بولمشدر .

۱۸۷۰ نچى ييلىد كيرمانيا - فرانسوز
صوغشى وقتنده گيرمانيانك استراسبورغ
شهرنده گى الك زور كنبخسانه سى ده اوتقه
طوتولمشدر .

ايسكى تارىخلرده بعض اسلام خليفه لرينك
ده شوندى وحشت اياه اشتغاللرين يازغانلر
مثلا ، حضرت عمرنك مشهور اسكندريه كنبخانه
سنى ياندريغىنى خبر بيره لر . لكن بو خبر
بر طرفدىن ، اسلام خليفه لرين بامان كورساتورگه
طرشقان مېسيونيرلر وايكنچى طرفدىن ده : «كافر
كتابلرين ياندروب بترو ايله افتخار ايته
طورغان نادان مسلمانلر طرفدىن احداث
قيلنمىش بولوب صوگقى مكمل تارىخلر طرفدىن
تكذيب ايتله لر .

آوروپا كتابلارنده ، استانبولنى صوغشوب
آلوجى مشهور سلطان محمد فاتح حضرتلرى نك
ده يونانچه ، ۱۲۰ ييك يازونى تلف ايتدرديكى
مسطوردر . لكن بو خبرده آچبق دليللى
توگل .

♦ ♦ گېميا گرلردىن «جون گمپل» اسمند بر
انگليز اوچون نرسه لردىن كون ياصامق اصولى

تاراتدى وايكنچى بر وقتده اوز بىنگ فقير بر فارنداشينه سگز يوزمگ كهوش وپردى ، بو نك ايسه هر كونگى تابوشى مگ كهوش اولور ايدى . وفات اولديغنده ميليونار ايسل بايلقى فالىشدر .

هرو بن العاص حضرت تارىنگ فالىرمش تركهسى حقنده مؤرخلر افراط درجه ده كوستررلر . لىث بن سعد الك بيوك محدثلر دى و بخار بىنگ استاذلر ندىر . بو نك يىللق ربهى سكسان مگ آلتون ايدى ، دىپولر .

اوشبو ذاتلر حرمتلو صحابه لر ياكه معتبر عالم لردن اولوب ، اوشبو ماللارنى حلال بوللر ايله جيمشلردر . اما بونلر دى باشقه باى خليفه لر ، اميرلر ، خليفه لر نك فاتونلرى ، فاضيلر اولسه ده آنلر نك كو بر اك بايلقلرى تبوشسز بول ايله اولديغى ايچون آنلرنى بازارغه لزوم بوق .

جغرافياچيلر جيولشى

♦♦ دنبانك كوب ، ملىكتلر نده جغرافيا جمعيتلىرى بار . بو كونلرده شوويتساريه ده « جنوه » شهر نده مذكور جمعيتلر نك و كيللرى جيولوب مجلس ايتديلر . بو جيولشده جغرافيا كه دائر پك كوب بكنى معلومات اهلان قيلنمشدر . خصوصا روسيه كه دائر معلوما تار علمانك دقتنى جلب ايتمش . چونكه روسيه نك كوب اورنلرى ، آمريقانك اسسى چوللرى و قطبلر نك الك صوق اورنلرى شيكلى مجهولدر .

563

ناشرلوى : محمد شاكر و محمد ذاكور امييفلر
محررى : رضا الدين بن فخر الدين .

همومى شيلر اورنى مسجد اولور ايدى . علم مسجدده اوفوتولور ، ملت حقنده اولان الوغ و كهوك بىگاشلر ، جمعيتلر مسجدلر ده اولور ، چيتدن كلش ايلچيلر مسجدده قبول ايدلنور ايدى . الحاصل سلفلر زمانده مسجد ، ومكتب ، محكه و مسافر خانه لر خدمتنى ده ادا ايلر ايدى .

صحابه لر آراسنده هنر وكسب اهللرى كوب اولديغى كى غايبت باى ذاتلر هم اولنور ايدى . مسعودى و باشقه اسلام مؤرخلرى بونلر حقنده گوزل تفصيلات ويررلر . نسقهسى ايسه بزم اوشبو پرده باز اچغيز دى عبارتدر :

صحابه لر شول قدر بايوديلر كه حتى آتلىر يوز بىنگى و مدینه ده اولان خرما باغچه لرى دورت يوز بىنگى ساتولور اولدى . مدینه شهرى مال ايله طولور اولنور ايدى . سگز نهچى كشى اوله رق مسلمان اولمش عبدالرحمن بن هوف الزهرى بر وقتده اوز بىنگ بر يرىنى فرق بىنگ آلتونوخه ساتوب الله يولينه صدقه ايتدى وايكنچى بر وقتده شامدى مال توياب كاش يدى يوز دوه سنى بتون بوكلى ايله و بشبوز آنسى بر يولى خيراتغه صرف ايتدى .

بدر صوغشنده حاضر اولوچيلردن ابو طلحة الانصارى الك بيوك بايلر نك برى ايدى و هجرتدى ۳۴ ده وفات اولدى .

زبير بن العوام حضرتلرى سوداسى زور اولان صحابه لردن اولوب اوز بىنگ ، وفاتنده دورت ميليونلوق ملكلى قالدى .

طلحة بن عبید هم جو مرد هم باى صحابه لردن بولوب هر كونده الله يولينه يدى يوزمگ

اوارەون :

درج ايتمك مەكن اولمادى. شايد بوندن صوڭ مرتب يازور .

• • بلغارى افندى گە : احتمال كە ايلك خطكز دن مقصودكز آڭلانامش اولور . شەئى صوڭ مكنە بگزدن آڭلاشلىق ، فقط جواب گنە اولگى كىي اولەچقدر . « معذور ! » بيشن بيك عدد مشترى اولسە ابدى سمعا وطاعة ويرر ايدك .

• • حراث افندى گە : مكنوبگز آلندى ، «شورا» نومبر لرنك بزنە جواب يازور .

• • صفا ابو بكرى افندى گە : « الطريقة الانسية فى تعليم العميان » كىتابى مصرده بوانور . « قودائقو بيلك » نك اصل نسخەسى اويغور خطى ايله ژيانادە باصلمشدر . فقط اوكرنامش كەمسە ايچون بونى اوقورغە مەكن اولماز . عربى خط ايله باصلمش نسخەسى وارمى بوقەي خبەرمز يوقدر .

• • نجيب افندى خليفن گە : مقاله كز كيلچك نومبر لرنك بزنە باصلور .

• • « لذت نەدە ؟ » حقدە اولان شعر لىر بوندن صوڭ باصلميدر ، عفو ببورلە .

• • نجيب افندى گە : جوابكز طبع اولنور .

• • محمد حافظ افندى گە : اويلە سوزنى هېچ وقت ابوالعلاء البعري سويلامز ، موسى افندى دە يازماز . سويلادىكلرىنى دعوى ايدن كس دعواسنى اثبات ايتمك ايلەنكايى ايدلنيسە كرك .

• • شاه احمد حضرت كە : « آثار » حقدە اولان انتقادكز عينا اولهرقى « آثار » گە خاتمە روشندە يازلنەچق جزدە درج اولنور . مسئلەكز حقدك شول وقت فكرمىزى بيان ايتمك اميدمىزدر . فقط «شورا» دە هم شايدان انتقاد شيار كورلسە كرك . بو طوغرودە مكنوبگزده برشى كورلمادى . اقران وامثالكز دن الان فضيلتلىو آخوند اسحاق حضرتلرى قىبلندن برر « تنبيه » لطف ايتسەكز فنا اولماز .

• • « ايلك اسلام آفچەسى » اسمندە اولان مقالهنى مرتب يازمق حقدە مكنوب ارسال ايدنلرە : اورن قالماديغى سببندن بو نومبرگە

آبونه يازلمش آدملىرگە «شورا» تابشرلماي طورسە وقت كيچكدرماي اداره گە خبر و يرولرى لازمدر . آبونه يازلغان وقتلرنده آدريسلرنك آچىق يازلوب پيراواد پلانقەسى اوستونده هم «شورا» غە ايدىكنى بيان ايتولرى رجا اولنەدر .

بو نومير «شورا» نك مندرجهسى :

امريكا فكرلىرى . (وقت . سن واسپانيا)
علوم عاليه درسارى (ملك حق طبيعى دگلمى ؟)
اسلاميت و عدالت م . حلیم ثابت .
عمومى لسان يا كه اسپرانتو . (نوده لر . ادبيات . قاعده لرى) .
قولجه سلطانلغى وتارانجيلر كيملر ؟ مترجم : ع . ف .
تاتارلر و حریت دينيه . مترجم : ف . ك .
توحيد . حيات . اسلام (امام و مدرس سرورالدين) .
عثمانلى ادبياتى . (مصطفى نعيم) . ف . ك .
كيوملر .

تربيه طوغروسنده آنلر ايله بزلر .
قارقارالى شهر نده احتياط ظهر نمازى حقنده فتوى ،
صوقرلغه كوره صاگغراولق مشكل . ع . م . ت .
اجمال سياسى .

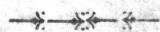
كشفيات و اختراعات . (چيغىز تيليغرام . مو او طى) .
حكاييت . فرانسزجه دن ترجمه . ف . ك .

مسامره .

متنوعه .

سلافلر نك بايلقارى .

بره ملب ۲۰ تين — استانبولك نسخهسى ۱۰۰ پارە .

اورنبورغ

« كرىهوف ، حسينوف و شركاسى » نك پاراواى مطبعهسى .

۱۹۰۸